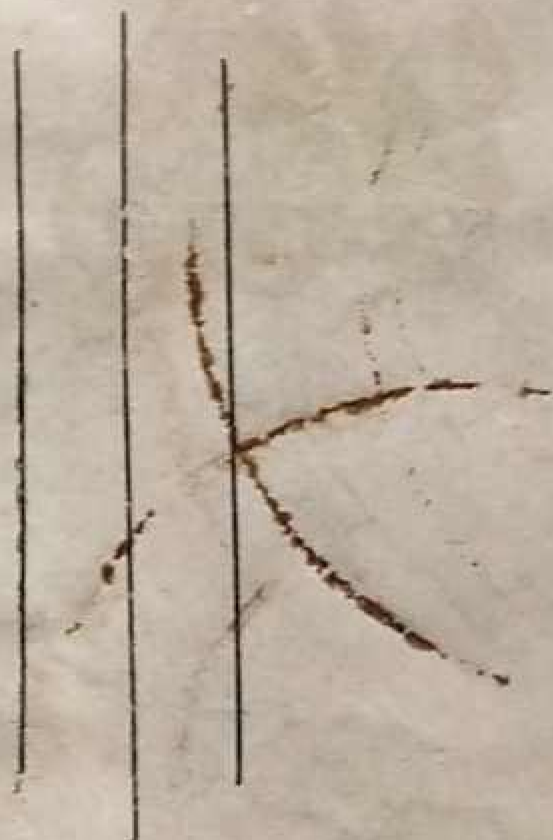
नेपाल
द्वादश तीर्थ महात्म्य
कथा

अनुवादकः-
आदिवज्र बज्राचार्य

प्रकाशकः-
विश्ववज्र वज्राचार्य

नेपाल
द्वादश तीर्थ महात्म्य
कथा

अनुबादकः–

आदिबज्र बज्राचार्य

प्रकाशकः–

विश्वबज्र बज्राचार्य

विक्रम सम्वत २०४२

म्हापाया खुशी न्यासः   मूल्य १३।–

प्रकाशकया पाखें

खला थ्वखं सकसिनं अनुभव यान च्वगु खँ ख। निन्हु प्यन्हु न्हापालीपा मनया ईच्छा पूर्ण जूवो। थ्वखं जित नं जुल। निदँ स्वदँ न्ह्योनसं गुगु सफू प्रकाशन यायेगु मनया ईच्छा जुया च्वगुखः थौंसकलया न्ह्योने तये दुगु हर्षया खँ ख। जित थ्व ज्याय् छुं उपयोगी ज्वीगु खंडे थ्वहे लाभ भापे।

थ्वज्याया श्रेय अनुवादकजु यात बियागु दु। थ्वेक यात आर्थिक दृष्टिछुं लाभ मदु। अथेनं आपाल परिश्रमपूर्वक अमुल्य समय ब्यूगुलि कृतज्ञता व सधन्यवाद दु।

प्रकाशक

—ः न्हेखँ ः—

प्रायः न्ह्यागु ज्याय् नं तन-मन-धन स्वतां चूमलाकं छु ज्यां सफलमजु। थथे हे थ्व ज्याय् नं स्वता चुमलना च्वन। छन्हु थ्वनं चूलात। प्रकाशकजुं अनुमति बिल थ्व ज्या याकनं यायेगु आग्रह नं यात। थ्वहे आग्रह अनुसार थौंसकलया न्ह्योने तया च्वना।

थ्व छगू अनुवाद सफू खः। प्राचिन संस्कृत ग्रन्थ व नेपाल भाषा ग्रन्थ गुगु स्वयंभु-स्वयंभू-पुराण य द्वादश तीर्थ महात्म्यकथा या पाखें उध्रित जूगु थ्वखः। न्हुगु जूसां न्हापा मरुगु मखु। न्हावा न्हापा यागु भाषा ग्रन्थें ख भतिचा ताहा मूल श्लोक दहेमरु थासां ज्यू। थ,की खँ चीहासां उलि सारांशदु। गुलिगुलि माःमाःगु श्लोक सहित तया बियागु दु। मेगु छुं मपाः।

प्राचीन कालं नसें थौंतक अपालं मनूतसें गुगु द्वादश तीर्थ सेवा, स्नान, व्रतादि श्रद्धा भक्ति आदरपूर्वक याना च्वंगु व गुगु द्वादशतीर्थ महात्म्यकथा उक्तज्याय्बाखँन्थने कने यायेगु प्रथा थौंतकनं प्रायः दु। अकिं जित छगू थ्व आशा व विश्वासदुकि उक्त ज्याय् उपयोगी ज्वी। मेपित उपयोगी ज्वी मज्वी धाय् मफु।

अन्त्ये जित थ्व सफू स्वयेत सहायक सफू ब्यूपिं बाच-स्पति, चन्द्रबज्र, बोधिराज, ग्यारामी, प्रेसमेनेजर व विशेष प्रकाशक जुयात सधन्यवाद बियागु दु।

बीलापुन्हि   अनुवादक

धलः पौ

नेपाल
द्वादशतीर्थ महात्म्य कथा

ॐ नमो रत्नाय

ततः मैत्रीयो वोधिसत्वेन कृतांजली पूटोमुदा। भगबन्तं तमानम्य प्राथ य देव मादरात।। द्वादशतीर्थ महात्म्यं कूत्र प्रदेशस्य हे! नाथ। कुत्रस्थाने महातीर्थ किंविधि स्नान माचरेत।। किंफलं प्राप्यते नाथ कस्मिंपर्व महादिने। कोजनो द्वार भूतत्वं तत्तीर्थस्य प्रभावत।। तत्सर्व ब्रूहि हें नाथ। सत्वानाहित काम्यया।।

थनलि मैत्रीय बोधिसत्वं श्री भगवानयात अति आदरपूर्वक बन्दनायाना न्हाः ज्वजलपा थथे विन्तियात । हे ! देव हे! भगवान न्हापाछ्रन्हु छलपोलं कनाविज्यागु धर्मोपदेशं गुगु द्वादश तीर्थया महात्म्य महिमा छगुनं प्रशंसनीय खः धका धया बिज्यागु जिमिसें न्यनागु दु । थौं जिपि सकल सभासद पिनि थ्वखँ छको हानं न्यनेगु इच्छा जुल । सकल लोक यात हीत सुखयानिम्ति गुगु द्वादश तीर्थया महात्म्य थ्व गुन देशयागु खः । हे ! नाथ ? गन थासे महा-तीर्थ प्रख्यातजुल छुछु विधिस्नान यायेगुखः, गबले मेला पर्बदिन खः, छुछु फलदायक खः थ्व तीर्थया प्रभावं न्हापा सुसु उद्धार जुयावन, थ्व व्याकं आज्ञा जुया बिज्याहुं ।

थ्व खँ भगवानंमौनं स्वीकारयासें थथे आज्ञादय्कल ।

भगवान नाहः—

श्रुणु मैत्रीय बोधिसत्व साधु साधु महातपः । नेपालतीर्थ महात्म्यं कथयामी यथाक्रमः। सर्वेषां तीर्थ शेवाया सर्बफलं प्रलभ्यते । अन्नदान

वरं तीर्थ यज्ञकर्मं बिशेषतः ।।
सर्वकर्म प्रसिध्यन्ति शुध्यन्ति सर्व कर्मकान् ।। समाप्तं सर्व कर्मञ्च तीर्थेशेवा विशेषतः ।। यज्ञेबिवाहे प्रानान्ते तीर्थेनच प्रशुद्ध्यति ।।
तीर्थञ्च स्वर्ग सोपान पिथितं नारका पथं ।। ।।

भगवानं धालः—हे ! साधु साधु हे ! महातप धारो हे ? मैत्रीय बोधिसत्व, छिमिसें गुगु खँ न्योगु जिकने, बाँलाक मनतया न्यों । गुगु नेपाल मण्डलया द्वादश तीर्थ महात्म्यया गुगु क्रम, अर्थात् द्वादश तीर्थया प्रत्येक नाम, क्रम, छगु नदि नाप मेगु नदिया संगमजूगु गुगु थाय् यात छगु तीर्थ प्रसिद्ध जूगु—उकिया मेला पर्वदिन- स्नानया- विधि थ्व तीर्थ छुछु पापनाशनी छुछु फलदायक खः-थनन्हापा सुसु उद्धार जुया बन हानं फलदायक मध्ये तीर्थ सेवाय् अपालं फलदायक जू, यज्ञकर्म व अन्न दान नं तीर्थे हे यायेगु उत्तम, फुक्क कर्मयाना या सिद्धिता व शुद्धता नँ तीर्थे ज्वीमाः— विशेष तीर्थे·

सेवा यानागु या पूर्णता व समाप्ती नं तीर्थंजक, ज्वीमा यज्ञ व विवाहे प्राणीते नं तीर्थंजक शुद्ध सिद्ध ज्वी, तीर्थंहे स्वर्ग वनेगुया स्वहानेखः, नर्क वनेगु लं तीम्हखः इत्यादि छगू छगू तँ जिर्थे बिस्तारं कने । आः द्वादश तीर्थया सर्व प्रथमगु छगूगु पुण्य तीर्थया कथा कने त्यना थ्व थथे खः–

(१) प्रथम पुण्यतीर्थ (गोकर्ण)

महात्म्य कथा अमोघ फलदायिन्याँ वाग्मत्यां यत्र संगमे। शोधनतीर्थ माख्यातं सर्व क्लेश प्रणाशकः ।।

हे ! मैत्रीय हे ! वोधिसत्व गुगु द्वादश तीर्थया सर्व प्रथमगु आदीगु तीर्थ थ्वखः गुगु वाग्मति व अमोध फलदायनी नदिया संगमजुगु गुगु थाय्खः थ्व थाय् यात छगू तीर्थ अथवा सोधन तीर्थ नाम प्रख्यात जुल थ्व शोधने धागु छाय् ? धाःसा गुगु दशांकुशल (क्शितापाप) फुका ब्यूगुलि धाःगु खः । क्शितापाप छुछु धाःसा– (१) प्राणातिपात – प्राणी हिंसा यायेगु (२) अदत्तादान - मवियक्कं कायेगु, (३) काममित्या – परस्त्री पुरूष गमन यायेगु, (४) मृषावाद – फस्ता (झुठ) खं ल्हायेगु,

(५) पिशुन्य चुक्री-ध्याचू खँ ल्हायेगु, (६) पारुष्य-छागु कड्‌गु खँ ल्हायेगु, (७) संभिन्न वकवादि खँ ल्हायेगु, (८) व्यापाद-द्रोह चिन्तन यायेगु, (९) अभिद्या स्वार्थी लोभी जुयेगु, (१०) मिथ्यादृष्टि झुठ मते विश्वासी जुयेगु ।

तत्र नागाधिपो रक्त स्तक्षकाख्यः सक्रान्तिमान् । समुज्ज्वलन्महा रत्न श्रीमत्फणा विभूषितः ।। ये नराः श्रद्धया तत्र पुण्यतीर्थे यथा विधि । स्नान कुमुर्यादायाव देक् विंशति वासरं ।। जय यज्ञादि कर्माणी कुर्युः सप्तदिना न्यपि । पितृन्देवांश्च संपूज्य कुर्यू संतृप्त मोदितान ।। दद्युर्दा नानी चार्थिभ्यो यथेप्सितं समादरात् । शुद्धशील समाधाय चरेयुश्च ब्रतं तथा ।। एतत्पुण्य

बिशुद्धास्ते निक्लेशा निर्मले द्रियाः। बोधिसत्वा महासत्वा भवेयुः श्री गुणाश्रयाः। ततस्ते बोधि संभारं पूरयित्वा यथा क्रमं। त्रिविधां बोधि मासाद्य संबुद्ध पद माप्नुयुः ॥

गुगु तीर्थ निवासिनी नागाधिय तक्षक खः, थवया उन ह्याउँ अति जाज्वल्यमान व सौन्दर्यशाली फ्रिगु फन्ना दयान उकी महारत्न तीर्थे अतीतेजं परि पूर्ण जुह्म थव खः, सू गुह्म मनुष्य विनय व श्रद्धा पूर्वक शुद्ध भावना याना न्हेन्हुजक वा नीछन्हु तक सां गुगु धापूर्थे द्वाफः स्वानं स्नानयाना विधिर्थे जलदान-जपहोम, पाठपूजा-देव- पितृ तर्पण मेमेगु कमक्रिया इत्यादि याई ब्रत-धर्म अथवा-याचक अर्थ जर्नात श्रदां वा आदरपूर्वक दान-दातब्य याई, थवैत तत्कालं शुद्ध ईन्द्रीय ज्वो, गुणज्ञानया खानी जुया चवंगु बोधि संसारं पूर्ण ज्वी, स्वंगू अंग व तह सहितगु बोधिज्ञान प्राप्त जूह्म-बोधिसत्व महासत्व व उत्तमगु संबुद्ध पद तकनंलाई। अमोघ फल प्राप्त ज्वी। थनया मेला पर्वदिन थव खः-

श्रावणेचाप्य मावास्यां सिंहेपि सोम वासरे। गोकर्ण बाग्मत्यांच तद्दिने स्नान माचरेत ॥

गुगु श्रावण कृष्णया अमावास्या सिंह संक्रान्ति, सोमबार थवते स्वंगू योग चूलाई बले थुकोया मेला पर्वदिन खः। थत्र तीर्थ सेबा वा तपस्या याःगुया फल न्हापा सु सु गुह्म २ रक्षा उद्धार जुल थव खँ थथे दु -

तस्मिन काले महाचीनें पञ्चशीषा पाख्यपर्वतात्। मञ्जुघोषोऽत्र माग त्य स्वयंभू दर्शनायच ॥ दर्शनं पूजनं कृत्वा सत्वानां हितकाम्यया। चन्द्र हासन खड्गेन छेदनं कृत पर्वतः ॥ न्हदाम्बुगत याम्यांच दृश्यते भूमि मण्डलं। तक्ष काख्यो महानागो बहूभिः कापितं तदा ॥ यत्रस्थाने

गतो नाग, वसन्ति कमलं जलं । तत्कोपेन मनुष्येभ्यो मार यन्ति बहून जनान् । सनागो भूमि नेपाले नाशय कर्तु चिन्तितं । तत्पापेन सनागस्य शरीरे कुष्ठरोग भूत् ।। नागाहः धिग्मे जन्मे दृशंपापं कस्याग्रे भाषयाम्यहं । चिन्तयन्ति दिवारात्रौ शोक तापेन तिष्ठति ।। तदा पुण्य महा तीर्थे तपस्यार्थ सगच्छति । तत्तीर्थे मोघ पाशायत्रिरत्नाय सुपूजितं ।। उपोषध ब्रंत मारभ्य शीघ्रं मे पाप मुञ्चति । इतिचित्त समाधाय पोषधब्रत माचरेत् ।। पालनान्ते वहिर्गत्वा महा नन्देन संस्थितः ।

परापुर्व कालया त्रेतायुगे श्री विश्वभूब तथा-

गतया पर्याये महाचीनया पंच शार्ष पर्तंत श्री मञ्जुघोष (महा मञ्जुश्री गुरु) थ्व न्हव जुया च्वगु थ्व नेपालमण्डले श्री स्वयंभू ज्योती रूपयात दर्शन याये निंति व लोकजन यात बसोबास वियेया निर्मित थ्वथासे विज्याना थःगु शक्तिरूपि चन्द्रहास खड्गं कोदवाल व कापोतलादों पर्वत छेदनयाना जुयाच्वंगु कालो न्हृदया जलदक्वं पिच्छया बिज्यात अनंलि उबले लः लिसें नागाधिप तक्षकादि आपाल नागगण पिहाँवन; आखिरे गुह्य तक्षक नागराजाँ छगू तचोकं तँ पिकया थ्व थासे बास याःपिं सुसु प्राणित दुगु खः थुमित गन जि नाशमयासें तोते धका छगू कुनियत व गर्व याना गुंलि मनुष्यतेत व थल–जल-मेमेपिं प्राणितेत अनेकं प्रकारं न्याना अपालं दुःख, कष्टबिया प्राण घाटकतक याना दिल । थ्वहे पापं गुह्य नाग राजां गुकीया फल भोग तत्कालं यायोमालाः थःगु शरीरे छगू महाकुष्ट रोगजुया वल । थ्व स्थान व जन प्राणीयाउपरे कुनियत तःगुया फलं थ्वैत छगू तचोगु रोग जूगु खः, अले गुह्य नागं न्हिन्हिथं थःगु रोग तच्चो जूगुंलि चांचां-न्हिन्हि अति त्रास धंडाकया आपालं पसंतापनं चाल, धिकार जिगु बुद्धि जि मखुगु द्रोह चिन्तना व तच्चोगु अपराध यानागु

जुल, थुकीया फलं अवश्य थों जित थ्व रोग जूगु खः, आः थ्व रोगया उपचार छुखः, थ्व जूगु रोग-यात गुगु द्रोह चिंतना यानागुया खँ सुयां न्ह्योने लहाये छाल्पुगु नं मखु, थ्व रोगया खँ सूं गुह्य सिया न्ह्योने लहायेगु । हानं थ्व रोग यात सह्य यायेफुगु व यायेज्यूगु नं मखुत आखिर थ्व रोगया मूल कारण निदान अथवा थ्व रोगया बास्तविक हेतुजा गुगु पाप चिन्तनाहे मूल जडा पाप फुकेगु उपाप छ्याःसाजी छुखः गुगु खः धका अनेक मन चिन्तना याना आखिरे छगू थथे भापिल, आःजि गुगु अति महिमाशालीगु थ्व नेपाल मण्डलया उत्तम सुया च्वंगु गुगु पुण्य तीर्थे थ्व रोगया उपचार याये योग्य खः धका छगू खँः न्यना तयागु नं दु, थ्वहे तीर्थे-वना नित्य श्री त्रिरत्न-बुद्ध धर्म संघरत्न श्रीअमो-घपाशलोकेश्वर यागु व्रतमध्ये सर्व श्रेष्टगु सारगु आर्यअष्ट उपोषध व्रतदना थ्व तीर्थ स्नानादि याना तीर्थसेवा याःवनेधंगु कामना यात । थ्वहे कामना अनुसार छन्हुया दिने छोंविहाँ दया गुगु तीर्थ थ्यंक सदाया निम्ति गुगु आर्यअष्ट उपोषध-व्रतयाना तपस्या यात । थ्व अष्ट उपोषध छु छु धाःसा-

अहंमित्थं नामा यावज्जीवं प्राणातिपातात् प्रतिविर यामि ।

जि थुगु नामं (ज्युवं) बहल्पुतलें हिंसा मयायेगु शिक्षापद काये ।

अहंमित्थं नामा यावज्जीवं अदत्तादानत् प्रतिबिर यामि ।

जि थुगु नामं (ज्युवं) बहल्पुतलें खुंज्या मयायेगु शिक्षापद काये ।

अहंमित्थं नामा यावज्जीवं कामिथ्याचारात् प्रतिविर यामी ।

जि थुगु नामं (ज्युवं) बहल्पुतले ब्रह्मचर्य जुयेगु शिक्षापद काये ।

अहंमित्थं नामा यावज्जीवं मृषावादात् प्रतिविर यामि ।

जि थुगु नामं (ज्युवं) बहल्पुतलें फस्ता (झूठ) खँ मल्हायेगु शिक्षापद काये ।

अहंमित्थं नामा यावज्जीवं सुरा-मैरेय मद्य प्रमाद स्थानात प्रति-

बिर यामि ।

जि थुगु नामं (ज्युवं) बहल्पुतलें प्रमत ज्वीगु बस्तु ऐला, थ्वं बक्याँ–नयेगु–तोनेगु मयायेगु शिक्षापद काये ।

अहंमित्थं नामा यावज्जीवं–नृत्य-गीत-बाद्य माला भूषण-गन्ध विलेपन प्रतिबिर यामी ।

जि थुगु नाम (ज्युवं) बहल्पुतलें प्याखं म्ये-बाजं थायेगु–तिसा नस्वाचिकं मतिलेगु शिक्षापद काये ।

अहंमित्थं नामा यावज्जीवं उच्च-शर्य्या–महाशय्यां सनात् प्रतिबिर यामि ।

जि थुगुनामं (ज्युवं) बहल्पुतलें रति क्रीडाया खाताय् मच्वनेगु शिक्षापद काये ।

अहमित्थं नामा यावज्जीवं अकाल भोजनात् प्रतिबिर यामि ।

जि थुगु नामं (ज्युवं) बहल्पुतले-अकाल भोजन

(बान्हिलिस) पालं मयायेगु शिक्षापद काये ।

थुम्ह तक्षक नागं गुलितक शुद्ध भावना एकचित्त तीर्थ सेवा व व्रत याःगुया प्रभावं न्हिन्हिथें जुया च्वंगु रोग ववलना पाप नाशजुया निर्मल शरीर जुल । न्हापायासितं जाज्वलमनागु दिब्यशरीर जुया थथे आनन्दपूर्वकं छुंसमयतक दीन हना च्वच्वं छन्हु या दिने गुम्ह नागयातं छगू घटना जुल ।

तत्र दृष्ट सनागाय आगत्य गरुडो जवात् ।

तक्षकाय समागृह्य नीयमानमुदाकृत

थुबले पिने च्वनाच्वंवलेलाक गुगु तीर्थया समीपे कंमि वा भेवकया आहारावर्निति अकस्मात् भयानक म्ह छम्ह गरूड वया नागया संमुखे वल, अले नाग यात छगू संकट वया कुस्केजुल गरूड बयाकथं बिना विचारं काचाक ज्वना आकाशे थँत यंकेत्यन, नागयायाना च्वंगु ज्याया छुंबास्ता मयासें खालो थःगु छगू नसा प्राप्त जुल घका लेलेंताया नागयात बलातकारण व बलजफत यायेगु र भेद यात । अले तक्षकं धालः–

मह्यं मास्पश हेतार्क्ष धारयामि

महापभुं ।

तेनत्व मन्य नागेभ्यः गृन्हगच्छ स्वइच्छया ॥

अद्यदुर्वल भूतोपि लोकनायोस्ति मेबलं ।

तेनत्वं किकरिष्यन्ति ममभेतुं नशक्त यात् ॥

त्यक्त त्यक्त गरूडाख्य ममकोप-समागतः ।

तुभ्यं जन्म पुरिस्थाने मग्नेन स्थापयाम्यहं ॥

हे गरूड राजा ! जित विनास कारणं ज्वनेगु व वल जफत यायेगु याये मते । जि थ्व तीर्थ सेवा-याना तपस्या यान् च्वनाम्ह, श्री लोकेश्वरया छम्ह भक्त जि खः । अकिमेपि साधारण नागथें भाःपाः थःगुइच्छाथेंतुं यःथेज्वना यने फैम्ह जि मखु । थथें

जि दुर्वलथें च्वंनां जिगु बले श्री लोकमाथ दु। अकिं छं जित छुं हे पाये फै ? छुं हे याये फैगु सामर्थं दैमखु । आःतक लाःनि हे गरूड राजा ! जित याकनं तोति, तोति मखुसा यदि जिगु कोप पिहांवयेवं जि छंत जन्मलोके मछ्वसें गनतोते ।

इतिवाणि श्रुतं तार्क्षमति कोपेन गृन्हति ।

रक्ताक्षी भूत गरुडः हस्तेन वहु पीडितः ॥

अरे भुजग पापात्मा विपुल पश्य मेबलं ।

नभीतोहं त्व दृष्टेन नराणां मन्न भोजनं ॥

मे भोजनं तथा त्वंहि न भीतोहं भुजं गम ।

तदायोधा गरुत्पक्षे दृष्ट्वा खगेन

चारितं ॥

तद्वायुना महावृक्षान् पपात भूमि मण्डले ।

मेवलं पश्यरे नाग त्वमद्य घाटयाम्यहं ॥

खगेनीय भक्षेयहं अद्यते जन्म दुर्लभं

थुगु खँ गुम्ह गरूड राजा अति कोपं फकनं त:धिक व भयानक जुया दक्व बल पिकया, मिखा ह्याउंक कना, ल्हा: ब्वे ब्वे स्याना थथे ह्वका धाल हे पापी चण्डालह्म ! हे नाग ! आ: जिगु महानगु जिगु बल–शक्ति स्वयाका, छ खना जि गवलेनं छुं डर शंका कायेमा:गु मरू गथे मनुष्य थ:गु नसा अन्न खना छुं ग्यायेमा:गुमदु ख: । थथेहेतुं जिनं छखना गवलें ग्यायेमा:गु मदु । खुद जिगु भोजन हे नाग ख: । छ ख: । आ:छं जिगु बल शक्ति छको बांलाक परीक्षा या थुलिधयाकथं गरूडं थ:गु पपू थाथायाना मात्रं गुगु फसंक:गु सिमा जम्मा ल्हेंल्हें ध्वना बेंगोतु वन । हे नाग ! आ:छं मा:ह्लया नाम

पुकारया, छंगु प्राण बाकी चवनीगु मखुत धया मात्रं गरूडं काचाक नागयात नयेत आकाशे थँत ज्ञानेत्यन । थ्व स्वया ह्यानं नागं धाल:-

अरे तार्क्ष जन्त पूरि स्थायामि रसातले ।

आगच्छेति महाबुद्धं भव नाग खगेश्वर ॥

तक्षके न सुपर्णाय नीयतुं बाग्मती जले ।

गरूडेन भुजंगाय नीयमानं खगेश्वर ॥

गरूडाय भुजंगेन पाश बद्धन्धन कृतं ।

पुण्य तीर्थे महत्यु दं भवति नाग तार्क्षेयो ॥

ज्योति र्विषाग्नि रागेन दाहो भूङ्ग
रूडां गर्के ।
दुर्बलो भूङ्ग रूडस्य नागेन नीयते
जले ॥
चतुर्थं दिन पर्यन्तं जलमध्ये
व्यवस्थितं ।

हे ? गरूड यदि छं सांज याःसा छंत जि थथें जमलोक मवछसेंगन तोते । का छ व जि थन युद्ध यायेवा । थुलिधया निह्मसिया परस्परे घनघोर युद्ध जुल । अबलें गरूडं फयां फक बलपिकया नागयात तुतिथोक कया आकाशे थंसाला ञ्वंकीगु, पपुति दाया चोत् नका सनेमफेक कस्सिक ज्वनीगु, लुसिं के के पुया म्हे घाः पाः याई गु, वा वय् मफेकेत अति बेगं फ्य् वयेकीगु, वराबर अग्नियातेज पिकया थःगु प्यागु पा गंकीगु ईत्यादि यानवं च्वन । थथेहे गबलें नागं गरूडं ज्वने सन मफेकेत थःगु न्हेपच्वकां गरूडबा तुती हिंना निईगु, फयां फक तःधिकजुया ज्वने मफेकेत सनीगु, वा वय् का

गरूडया पाः म्ह प्याकेगुयाईगु, बराबर बिष ल्हया गरूडया म्हे विषं दाह यायेत सनीगु, गरूड न्ह्यलीबले भूमी व तोर्थया लखे व्छावाईगु ईत्यादि यान्वं च्वन । थुखतं प्यन्हु स्वचातक थ्थ तीर्थे युद्ध जुया च्वन । भाग्यवश व तीर्थ सेवाया प्रभावं क्रमशः गुम्ह नागयात गरूडं संके सुद्धान्त मफत । क्रमश गरूडबा बल शक्ति हीनजुया नागयाबल शक्ति बरे जुजुंवया आखिरे नागंयाःयाथें व्यूव्यूथें सास्ना फया थःगु प्राणान्तबा सास्ना नया च्वन ।

ततो गरुड दूर्बल भूतेन महात्रासेन
श्री नारायण स्मरणं कृतं । हे ?
स्वामि हे ? नारायण अद्य मम
प्राण संशयो भूत तव रथोहं मांरक्ष
रक्षेति प्रणामं कृतं ॥ तदा
नांरायणे न गरुडस्य महा दःख
शंख-चक्रः-गदा-पद्म
धार णेन पुण्य तीर्थ आगतः ॥

गरुडाय आगच्छे ति वाचंकृतेन रक्षा कृतं। पुनः तक्ष काय विष्णो चक्रेण प्रहारणाय सज्जी कृतं ॥

थुखं गरूडया क्रमशः बलशक्ति हीन जुया प्राणान्त सारना नयेमाला च्वंगुलिं तचोतंग्याना रक्षाया निंति श्री नारायण यात छगू स्मरण याना प्रार्थनायत– हे ? स्वामि हे ? नारायण थौं छिम्ह बाहन भक्तयाप्राण संकटेलाना चवन, नाकनं याकनं बिज्याना जित रक्षाउद्धार याना बिज्याहुं धकाछगू पुकार याना प्रणाम यानावं च्वन । थुबले श्री नारायणं गरूडया प्राण संकटे लाना च्वंगु ध्यान दृष्टि खंका सीका हतासं हतासं थःगु ज्वंसा शङ्ख चक्र गदा पद्म सहित धरेयाना गुगु पुण्य तीर्थे थ्यंक वल । थःम्ह बाहन गरूडवापक्ष कया निरपराधि तपस्वीतक्षकनागयात थःगु चक्र तोता प्रहार याये-त्यन / थ्व स्वया नागं तचोगु आतुरं पुकार यात ।

नागोपि महा त्रासेन लोकेंश्वर स्मरण कृत । अद्यमे शेशयो भूत

त्राहिमां हे ? लोक नायक ॥ अथातन्त लोक नाथो समालोक्य दिशो दशः । तदा क्षणात सिंह मारु ह्य न लोके श्वरागतः ।

थुवकेलाक तक्षक नागराजा नं थ.त तचोतं जूगु छगु आतुर रक्षा याये निंति श्री लोकेश्वर यात पुकार यात हे ? लोकेश्वर हे ? नाथ थौंजित जिगु प्राणया संकट व भय जुल, याकनं२थन बिज्याना जितरक्षाउद्धार याना बिज्याहुँ धका बारंवार प्रणाम याना पुकार याना वं च्वन । थुबले थन तुरंत बिज्याना नागया गुगु आव्हान अनुसारतुं नागयात गुगु संकटं रक्षाउद्धार यायेनिति श्री लोकेश्वरं थःगु बर–पद्म धरे याना सिंह गया गुगु तीर्थस्थान थ्यकः बिज्यात । थ्व दृष्य नं नारायणं स्वया थथे यान बिज्यात ।

श्री लोकेश्वराय बिश्नुना पश्यति लोकेंश्वरस्य चरणे शीघ्ं प्रणाम्नं कृतं । हें? लोकेश्वर हे ? नाथ

अद्य मम भाग्येन तव दर्शन प्राप्तः आगच्छ२ममांगे स्थापयाम्यहं ।। ।।
इति प्रणामं कृतं ।।

थुबले श्री लोकेश्वर बिज्यागु दृष्यनं श्री नारायणं सीका खंका श्री लोकेश्वरया चरणे हतासं प्रणाम याना थथे छगू प्रार्थणा यात हे ? नाथ हे ? लोकेश्वर थौं भाग्य छलपोलया दर्शन प्राप्त-जुन । याकनं याकनं जिगु म्हे बिज्याहुं । थौं छगू महिमा शालीगु भावी प्रतिस्था ज्यायाये या कारणे थ्व ज्या थन यायेमाःगु आवश्यकता जुल । अवश्य यत्पुकार स्वोकार याना बिज्याहुँ धका नारायणं प्रार्थना यात ।

थ्वहे प्रार्थना अनुसार तुं श्री लोकेश्वर नं थ्वखँ स्वीकार यात थ थःगु दुगु भूल द्वप कलह गर्व व्यावक शान्त जुल परस्परे थिथि प्रेम प्रीतिया भावोद्गार जुल । श्री लोकेश्वर या स्तुति नंजुल । थ्व पालि थ्व छगू प्रतिस्थित ज्या जुल ।

तस्मिन कालेतु सिंह स्यो परि नाग संस्थितः ।

तस्यो परि खगस्यांग्रे बिश्नु संस्थित तद ।।
तस्यो परि बिश्नु स्कंधे लोकेश्वर विराजित ।
यत्र तीर्थ हरि ३ बाहन लोकेश्वर नाम प्रसिध्दो भूत ।।
ते सर्व प्रसिद्ध भुतेत चारूगिरी नाम पर्वत गत ।
अद्यापि यत चारू गिरि पर्वते प्रसिद्ध भुत ।।
येनरा यत तीर्थ सेवा कृत तस्य यतफल प्राप्नु वन्ति ।

थनंलि थन छगू क्रमथें तजिलिसे गुम्ह सिंहया द्योने नाग नागया द्योने गरुड थ्वयां द्योने नारायण नारायणयां द्योने श्री लोकेश्वर विराज

जुल । थ्व ब्याक्क छगू प्रतिस्थित ज्यायात हरि ३ बाहन लोकेश्वर नाव प्रसिद्ध व प्रख्यात जुल । थनंलि सिंहया शक्ति भूमीस थीक नुया तच्चोगु वेगं तिन्हुया चारू गिरि पर्वत च्वआय् जूना, थन छगू प्रतिस्थित ज्या प्रसिद्ध जुल थ्व थौं सशचंगु नारायण नामं प्रख्यात जुल ।

थ्व खँ श्रीभगवानं मैत्री बोधिसत्व प्रमुखं सकलें सभासदयात आज्ञा दयका बिज्वात । सुनां सुनां थ्व पुण्य तीर्थ यासेवा याई वंत थुगु फल प्राप्त ज्वी ।

।। इति पुण्यतीर्थ महात्म्य कथा ।।

(२) शान्ततीर्थ माहात्म्य कथा

पुनरपरं मैत्रेयो बोधि सत्वेन
साञ्जलिर्मुदा ।
भगबन्तं तमानम्य प्रार्थय देव
मादगँत् ।।
भगवन्नाथ सर्वज्ञ पुनर्व क्तुं त्व
मर्हसि ।

शान्त तीर्थस्य महात्म्य शोतु
मिच्छामि सां ब्रतं ।।
शान्त तीर्थे कउध्दारित किं फलं
प्रापितं ।
तत्सर्वं बद सर्वज्ञ सत्वानाहित
काम्यया ।।

हाकनं मैत्रीय बोधिसत्वं श्री बुद्ध भगवान-यात अति हर्षपूर्वक ल्हाः ज्वजलपा थथे विन्तियातः- हे देव ? हेभगवान ? सकल लोकहीत सुखया निंतिं गुगु शान्त तीर्थया माहात्म्य ब्रत व न्हापा थ्व शान्त तीर्थे सुसु उद्धार जुयावन,छुछु फल प्राप्तजुल, गथे गथे जुल थ्व ब्याक्क खँ, छको जिमि सकसियां बांलाक न्यथेगु ईच्छाजुल हे भगवान ? हे नाथ ? हे सर्वज्ञ ? छल्पोलं आज्ञा जुया बिज्याहुँ ।

भगवानाह -

भगवन्तं महासत्वं संपश्य पुनरादि
शन् ।

साधु श्रृणु महासत्व शान्त तीर्थ-
स्थ सत्कथा ॥

पुण्यंच तद्वि शेषत्वं वक्ष्यामि सर्व
वोधने ।

ततश्चयार दायिन्यां माग्बत्यां
यत्र संगमे ॥

तच्छान्त तीर्थ माख्यातं क्लेष
दोष विशोधकं ।

तत्र नागाधिपः श्रुल्कः सोम
शिखीत विश्रुतः ॥

विलसन्मणि रत्न श्री फणा मण्डल
भूषितः ।

तधापि शान्त तीर्थेच येक्लेशा
दुःखिता नराः ॥

प्रति पम्दाद्र शुल्केतु कन्यायां
बुधवा सरे ।

शान्ततीर्थे माख्यतं तद्दिने स्नान
माचरेत् ॥

श्री बुद्ध भगवानं धय् बिज्यात गुह्य महासत्व जुया च्वंम्ह मैत्रीय वोधिसत्वया ख्वालं स्वया थथे आज्ञाजुल –हे । साधु साधु महासत्व । जि गुगु शान्त तीर्थया पुण्य महात्म्य कथा कने त्यना बाँलाक मनतया न्यो। हानं गुगु तीर्थ सेवाया पुण्य व थुकीया विशेषता युक्त खँनं कने सकल सत्व-प्राणीयात हीत व वोध यायेगु निम्ति । गुगु मार दायिनी व बागमति संगम जूगु गुगु स्थाय्खः व शान्त तीर्थ नामं प्रसिद्ध व प्रख्यात जुल । हानं थ्व क्लेश दोष प्रनाशक नदिया नामं प्रसिद्ध जुल । थनया नागाधिपति तुयुम्ह सोमशिखी नामक नाग खः । गुम्हसिया विभिन्न मणिरत्नं स्फणि मण्डलया छगू शोभा दया खुन्हु धुलियोग चुलाःगु मेला खुन्हु स्नानादि याःसा दुगु पाप दोषं मुक्त ज्वी धैगु छगू प्रख्यातगु खँ दु ।

हे मैत्रीय ? न्हापाया छगू समये व्याक पर्वतया राजा हिमालय पर्वत राजं छन्हु थःम्हाय पार्वतीदेवी श्री महादेव यात कन्यादान बिया व्छत । श्री महादेव नाग कैलाशे अति आनन्द रूप च्व च्वं कथहनं श्रीपार्वतीदेवीया गणेश-कुमार निम्ह पुत्रपिं जन्मजुल । छम्ह हिमालय पर्वत राजया ज्वीगू छगू तधंगु सभाय थःम्हाय श्रीपार्वतीदेवी व सपरिवार सकल यात नं गुगु सभायात निमन्त्रणा बिया व्छत । थबहे निमन्त्रणा अनुसार पार्वतीदेवी थछें थ्यंकः वन । श्री महादेबं नं थ्व सभाय् वंबले छगू अमलची मोलायारूप कया सभाय थ्यंकः वन । श्री महादेवं गुगु रूप कया सभाया संमुखे वीगु सभा सदते मयल-मफाल ।

थ्व घटनां पर्वत राजया गुलि गुलि सखिजन पिसं अले श्री पार्वतीदेवी यात ध्याका थथे गीजे-यात-छिछी ? थुगु सभाय् थौं श्री महादेव छगू अमचली भोलारूप धरेयाना थ्यंक वीगु छगू तससकं लज्जा जनक या खँ खः । थथे चां न्हि न्हियान्हिथं गंजी-धतूर-विष त्वना अमलची व वेढंगया स्वभाव याना ज्वीम्ह भात श्री पार्वतीदेवीया गथे प्रियगु छगू ताजूव खः थथे झी फीत जूसा तचोगु शरमबा

ख ज्वीगुखः । तर श्री पार्वतीदेवीया छूं भतिचाहे मछाखवापुल्वा जूथें मच्वं छि ! छी? । म्बालका मेभेवलेजा थः भातया अमल छीया बानी जूगु थः यल धायका, तत धंगु सभा पर्वेजा मत्वकेगु न गने फयकेमाः । भातजुयानं कला याछकूचा खँ मन्यंम्ह गुजोम्ह भात ज्वी सुयाजक दै ? । पार्वतीदेवीया श्री महादेवयागु गुगु बानीखुदयोगु ज्वोमाः । यदि मयोगु खःसा छगू वाद्यजुया नं अबश्य तोतकेमाः । यया हे गुगु बानीयात छकोजकन मगंगुखनेदु । गुगु श्री महादेवयः बानीप्रति श्री पार्वतीदेवी अज्ज छगु गौरब ताया च्वंगु गजबया खँ खः छिछी ? थुंकि थौं झीझीत तकनं छगू बेईजतया खँ जूवलका हला? धका अपालं सखिजनपिनि परस्परे थथे खँल्हात ।

थ्व गीजेयागु खँ श्री पार्बतीदेवी नं न्यना छगू तसकं नुगले स्यात । ख्वाः खिउँकल । थ.गु छें लिथ्यंका भातया बानीया खं छकोल्हायेगु छगू मौकाविचार यान च्वन । छन्हुया राते श्री महादेव यात श्री पार्वतीदेवीं थथे बिन्तियायः-

हे प्रभु ! महादेव मम्हं लज्जा कृतं त्वया ।

गजि धन्तूर भुंजन्ति लज्जा शर्म
कदापिन ॥

दिगंवर सदाभूतो बृप वाहनते
सदा ।

विच्छन्द रूप भस्याङ्ग लज्जा
भवति मेसदा ॥

इत्थंमाचर त्यक्तःयं अन्य कार्य
कुरू प्रमो ॥

श्री महादेवो वाचः–

अरे पार्वती देवीत्वं किमर्थे खल
वाक कृतं ।

नवद पार्वतीदेवी ममेच्छा स्वकरो
म्यहं ॥

इत्थं माबद हे ? कान्ते पञ्चाबि–
ध्नोपजा यते ॥

श्री पार्व त्याहः–

इत्थं कार्य कृतेनाथ गच्छा म्यहं
हिमालये ।

शितोबाचः–

अरे पापिनि कगच्छे त्मम हस्ते
सदास्थितः ।

हस्तं पादेन पेनंव अति मुखल
वाचिकं ॥

च्वेया पार्वतीदेवी या खँ थथेख:– थः भातया अमलची अर्भगी बानीयात सह्माले मयाःसा थः थछें वनेगु कराल । हाणं महादेवया च्वेयाखँ थथेख गुगु बानी प्रति सुयां बाख च्यूता कायेमाःगु मरू। तोतेनं मखु । थ्व खँ ल्हाह्म पार्वती देवी प्रति, छ्–जिगु ल्हाते चम्ह्म गन वने फैधका हका-ख्याया कडा बचन ब्वोब्युल ।

थ्व निम्हासियां परस्परे बिरोधया खँ – जवा सवा· जुल, मेसया खँ मजुल । आखिरे महादेवया

गर्बव तया न्ह्योने च्वनेग्याना -मन मजुया थमं धयागु खँ थेतुं थछें वनेगु निंति थह्म गणेश कुमार निह्म कार्यपिं च्वना कैलाश तोता थ:छें थ्यंक: वन थ छें थ: बौयात भातानाप जूगु त्वापुया खँ ब्यावक कन । थ मचात निह्मं बौ थाय् तोता थ: सुलेगु खातिर छगू गोप्यगु-सुरक्षितगु स्थान मालेया लागी अनेक थायं थासे चाचा ह्यूह्यूं क्रमश: नेपाल मण्डलया गुगु शान्ततीर्थे त्वाक थ्यंक वल । गन श्री खगानन गुह्यदेवी अधिस्थान जुहा च्वंगु गुगु स्थान खने मात्रं थन च्वंसा थ:त अवश्य गुप्त व सुरक्षित ज्वीगु संभव खन ।थनहे च्वना छगू दुष्कर तपस्या यात ।

फल स्वरूप तत्काल श्री गुह्यदेवी प्रशन्न जुया रूप-दर्शन व ईच्छा वर फल प्राप्त जुल । हानं देवीया प्रभाव तौपुया त: गुलि सूंगुम्ह ततर्थपिदृष्टवान व महापुरुष पिसंनं गनं मरूगु छगू न्हिया न्हियं श्री पार्वतीदेवी नं अष्टउपोषध व्रत युक्तगु महान तपस्या यान्वं च्वन ।

थुखेछम्हु हिमालय पर्वतराजया गुलिछि काल तक नं थ: म्हाय्या हालखवर छुं प्राप्तमजूगुलि अति धंडा ताप कया थ:गु बन्धुगण व थ:म्ह यज्ञ गणपिं सकसितनं फुफुम्हं -फुफुथाय् तक थल- जल

वन- पर्वतया छगू छगू थाय व गुफा पत्तिकं वना पार्वतीदेवी माला वा धका अन्हेयाना च्छत । हानं छयपिं गणेश-कुमारपिं व थमं नं थ:थ:गु शक्ति वनेफुथायतक वना मा: वन । तर सुनानं पत्ता कायेमफु ।

थुखे छम्ह श्री महादेव नं थ:ह्म सूंदरी कला: लुमंका मखुथे जि तँग्रा बसे लाना वया उपरे छाक च्गोबियागुलि थौं विजोग जुया च्वेमाल । थौंतकनं न्हियान्हियं गुगु अमलया शूरे लका च्वनागुलि वाया च्वनागुनं वामतायक वा मचायका च्वना । धिकार जिगु वानी । थौं जित थ्व बिना श्व मन यात भ्या भतिचाजकहे आराम व सुख दँ मखुत आ:छु-गथेयासा याकन न पलायेगु व मेल दँ धका अनेक मनं बिचार यात थ:म्ह नंदि भ्रंदि व थ:गण पिंत दिगदिशाया छगू छगू थाय पत्ति माला व धका अन्हे यानाच्छत । थमंन हिमालयया समीपे थाय् थाय् पति माला स्वत । तर सुनानं लवीके खके मफुत आखिरे थथेयाना मजिल धका छगू विचार याना नेपाल देशया गुगु मणोरोहिनी व बाग्मति संगम जूगु थासे वया थम्ह कला याकन नापलायेगु कामनां दँ खुद तक छगू कठोरगु तपस्या

यात । छन्ह तपस्याया प्रभावं गुगु नदिया दुने नसें त्रिकोणाकार । (त्रिबेणी) या सुलक्षन चिन्हलुल । थुखे श्री खगाननगुम्ह देवीया कृपां मामां वोंपिं नंदि भृंदि गणपिसं गुगु तीर्थया समीपे छको श्री पार्वतीदेवी या दर्शन जुल । हर्षीत जुया हतपतं तपस्या याना च्वम्ह महादेव यात थ्व खँ कवन महादेवं थ्वखबर न्यना कथं यानाच्वगु तपस्या दिना अन थ्यंकवन । तर श्री खगानन देवीया प्रभावं तोपुया गुप्तं च्वत् च्वम्ह श्री पार्वतीदेवीयात सुनानं खंकेमफु । गुलिमाल ल्वीकेमफु । खबर कं वोगु नं झुट्टा जुवन, श्री महादेव नं गजब चाल । छगू बिचार यात थथेच्वना मालेफै मखुत थ्व अवश्य श्री खगानन देवीया प्रभावं तोपुया त गु खँ सीकल । थुबले श्री महादेवयात नंदि भृंदि गणपिंस छगु थथेविन्तियात ।

घनोद स्थार्क बिम्ब सदृशीं द्रृष्टमिच्चसि ।
गुह्या वायुं भज विभो विकोपो विगत ज्वर ॥ ॥

तथ्यं गण वचः श्रुत्वा भूयो भूयो जप त्सुधीः ।
मार्थया मासतां साध्वी देहि देवी तिस्मे नमः ॥ ॥

हे विभो ! सुपाचे दुने च्वंम्ह श्री सूर्य स्वये थेंतुं छः पिनिपार्वती स्वयेगु ईच्छादुसा कोध गर्व मयासे संताप मयासें खगानन गुम्ह देवीयागु भजन याना विज्याहुँ ।

थुबले च्वेया थुलि नंदि भृंदि गणपिगु सत्य वचन न्यना भिगु बुद्धिमानम्ह महादेव बारं बार हानं जय याना हे ? देवी जित प्रतिव्रताजुया च्वंम्ह श्री पार्वतीयात याकनं बिया बिज्याहुँ छल्पोलयात जि नमस्कार ॥ ॥

श्री महादेवं छगू बिचयात अ : थन श्री खगानन गुम्ह देवी व पार्वती देवी प्रसन्नता य येयातागी थनिनसें छ दृढगू तपस्या यायेगु मनयाना हान दँ खुदँ तक तपस्यायात । फल स्वरूप छन्हु श्री महादेवप्रति श्री गुह्यदेवी प्रशन्न जुया थःगु रूप दर्शन बिल । थबले श्री महादेवं श्री खगानन गुम्हदेव

यागु मा:गु पूजा- भाव- भक्ति याना छगू थुगु स्तोत्र न यात ।

स्तोत्र

भगवती महादेवीं भवत्य: शरणं-
व्रजे ।
चन्देपादाबुजुनित्यं भजामी त्वस्प्र-
सीदतु ॥१॥
जननी सर्वबुद्धानां त्वमेव बोधि
दावनी ।
सर्वेषां बोधिसत्वानां प्राताहिता
नुपालनी ॥२॥
सर्वहितार्थ संभर्त्री सर्वपाप विशो
धनी ।
दुष्टमारगणान्क्षोभ्य महानन्द सुख
प्रदा ॥३॥

सद्धर्म साधनोत्साही मलवीर्य्य
गुणप्रदा ।
निल्केशस्ति मितंध्यानं समाधि
सुखदायनी ॥४॥
प्रज्ञागुण महारत्न श्री समृद्धि
प्रदायनी ।
भगवत्यांपदाम्भोजे शरणस्थोभजा-
म्यहम् ॥५॥

श्री गुह्यदेवि हानं छगू आज्ञानं दय्कल । हे ! महादेव छ प्रति जि प्रसन्न जुल । छं पार्वती-देवी यात गबलें अपमान यायेमते आः छंम्ह पार्वती छःम्ह माला ल्ययाका धया छगू तधंगु अत्भूतगु द्वछिका ल्हाः या पाःल्हापति उथें उथें पिं द्वछिम्ह पार्वती ब्वया छगू विश्व मूर्तिरूप दर्शन बिल ।

दंपती भक्ति संतुष्टा विश्वां
मूर्ति मदर्शयत ।

त्रैलोक्स्थे दिब्य बस्तूनि धार यन्ती
महो ज्वलां ॥
नस्तुतौ नजपेर्चायां नप्रदक्षिण
कर्मसु ।
निरूप्य दशने वापि नंक्तौं मोह
माययौ ॥ ॥

थये निम्हत्प्पू यागु भक्ति संतोस जुया विश्वमूर्ति दर्शन बिया बिज्यात । गुजोगु मूर्तिधाःसा त्रैलोक्ये गुलि तक दिब्यतस्तू दु बस्तू धारणयाना महा उज्वल जुया बिज्याम्ह । थुगु अवस्थाय् महादेवंन स्त्रोत्र यायफु, न जप प्रदक्षिणा यायेफु मेमेगु नं छु कर्म यायेफु, गुगु रुप दर्शन जुये मात्रं थयेच्वं अयेच्वं धाये मफय्कं छगू बिहोल मोह लगे जुया तोले जुया च्वन ।

लिपा क्षणमात्रं मोह ज्यंका श्री महादेवं यःम्ह पार्वती थमं माला त्यया काये मफया श्री विश्वमूर्ति रुपप्रति छगू क्षमा पवना थये छगू बिन्तियात । हे ! प्रभो छःपिंगु कृपा दृष्टिबिना

जि थ म्ह पार्वतो देवीयाय ह्सोका त्यया काये-मफुत जिगुउपरे दयतयाःयाकन पार्वतीदेवी बिया-बिज्याहुं ।

थ्व बिन्ति अनुसार ी बिश्वमूर्ति द्वारा छम्ह जकगु पार्वतीया रूपल्हाःते ब्वसें श्री महादेवयात पार्वती लःल्हानाबिल । बिश्वरूपया अग्र निम्ह त्यपूया छगूमेलजूगुया छगू संयुक्त नामं कोटेश्वर-रूपं पर्वचते महान देवस्थान छगू प्रसिद्ध जुल । थबले नसें निह्मत्यपु बाय् म्वालीगुखतं छगू रूपगु नाम उमामहेश्वर प्रसिद्ध जुल ।

यानदी मिलिता तस्यां तन्नाम
दुःख दारिका ।
संगमे शान्ततीर्थे यत्कलि दुःख
प्रशान्ति कम् ॥
शंकरेण तप स्यप्तं शंकर स्यापि
शंकर ॥
तस्मा च्छंकर नामासी त्रिबेणीरूद्र
धारिकः ॥

गुगु थुकीया लोगु नदियानां दुःख दारिक । धकासीके थ्व संगम जूगु थाय कलि दुःख शान्ति याईगु निंति शान्त तीथ नामं प्रसिद्ध प्रख्यात जुल हानं शंकर तपस्यायाःगु गुगु नदी जूगुलि शंकर यातहे कल्याण याःगु जूयानिंति त्रिबेणी रुद्रधारा शंकर तीर्थनाम प्रसिद्ध जुल । पुनांतीर्थसेवा याई वंत थुजोगु फल प्राप्त ज्वी ।

ईति शान्ततीर्थ गह्यश्वरी महात्म्त कथा

३. शंकरतीर्थ (शंखमोल)

माहात्म्य कथा पुन-भगवानाहः—
ततश्च मणि रोहिन्यां वाग्मत्यां
यत्र संगमे ।। तत्राद्ध निः सृता
शुल्क स्फरिका हार सन्निभा ।।
रूद्र यारा मृता ख्याता तयाच
तत्र संगमे ।। त्रिवेणी संगमे तेन
शंकरतीर्थ मुच्यते ।। तच नागा-
धिपः शंखपालो गौरोति सुंदरः ।।

मणिरश्मि समुद्दीप्त श्री मत्फणा
विभूषितः ।। इप शुल्क द्वितीयांच
तुलेपि गुरूवा सरे ।। शंकरतीर्थ
विख्याते स्नानं कुर्याच तद्दिने ।।
तत्र शंकरतीर्थं येमानवाश्च यथा
बिधिः ।। स्नानं कूर्युमुदा यावदेक
बिशति वासरं ।

श्री भगवानं धय् विज्यात-गुगु मणि रोहिनी व वाग्मति संगम जूगु अथवा ववंच्वे थहां वंःवगु त्रिवेणी रूद्र धारा उत्पन्न जूगु गुगु स्थान खः थ्व शंकरतीर्थया नामं प्रसिद्ध व प्रख्यात जुल । थन बासिंदा नागाधिपति अतिसौंदर्यशाली व लुंया उँनथें ह्यासुसे च्वंह्म स्फनाय् तिसा मणि (रत्न) या तेजं जाज्वल्य मान जुया च्वंह्म शंखराज नामक नागराजा खः । थ्व तीर्थया पर्वदिन आश्विनशुक्ल द्वितीया तुला संक्रान्ति वृहस्पतिवार थ्व योग चूलाईबले थुकिया मेला दिन खः । थ्व पर्वदिने प्रख्यातगु थ्व शंकरतीर्थे स्नानयाये । सः स्यूर्नि

सुं गुम्ह मनुष्यपिसं गुगु विधि व छगू श्रद्धापूर्वक नीछको स्नानयाये। थ्व तीर्थसेवा व तपस्या याःगुया फलं-प्रभावं न्हापा सुसु गुम्हगुम्ह रक्षा उधार जुगु दु थ्व खं थथे दुः-

न्हापा पाँचाल देशया छम्ह साःक्व ब्राम्हणया न्हिंन्हिथें बने साइव वंबले छन्हु अकस्मात छम्ह भालू वोगुलि साःदक्कं चोबादना सा मामां थः नं लंतना दुर्गम्य बनेलाः वन। तस्सकं नयेपित्याःत नयेगु मामां छ थाय् तःमागु सिमांगया तित्युसि सःगु खाखां ननं च्वंच्ले दुर्भाग्यबश सिमांकचा नापं तोधुला सिमां कुटुं वन सिमाक्वे छथाय् अगाढगु तधंगु जोया छगू गाः वंगु धोपे कुटुं वन। भाग्यं तचोतं घाः पाः मजुल। तर थ्व गालं थहां वये फैंगु संभव मदया उखें थुखें स्वस्वं अति बिलाप यानावंच्वन।

भाग्यवश थ्वहे ताके आहारया निंति चाह्यू वोम्ह बीर बलवान-धर्मा बत्तार धर्मकुबल नामक कविराज छम्हसें थ्व खोगु शःन्यन्यं त्वाक्क थ्व थासे थ्यंकः वल। गुगु गालं थः कायेगु या लागी थः गाले क्वाहांवना न्ह्योने च्वना छगू खं थथे धालः-

एह्येहि पृष्ट मारूह्य सुलग्नो स्तुभवान्मयि। यावद भ्युद्धरामित्वां स्वदेहात्सार मेवच॥ कायस्य सार हीनस्य ह्येपःसार तरः सतां। परेषां धो हितार्थेषु साधनी क्रियते बुधेः॥ सतंथेति प्रति श्रुत्यन्नम्वा नम्यान पदान त्रिधा। प्रदक्षिणी कृत्य पृष्ठमा रूरोड सबे पथुः॥ अथाभिरूढ स्तेनासो भाराहि व्याहतो पलं। अनयने सत्व बलात्त मुज्जाहार कृच्छतः॥ उध्दुत्यैवं महाप्रीतः खेदीबन्यानि भोजयन। बिश्रा महेतोः शयनी चकार शिला तलं॥ अथ शुद स्वभाव स्वात्कृतोपकारकातरः। अपायैपु निरा-

शंको विश्रम्भा देन मब्रचीत् ।। अव्याहत ब्याघ्र सिंहे वनेत्र भय संकुले । खेदसुप्तंपुरः कश्चिद्ध न्तिमां स्वहितो दयं ।। यतोभवान् दिव्य चक्षुर्ममात्मानं चर क्षतु । क्षणं तत्स्वप्तु मिच्छामि दृढं श्रमेण पीडितः ।। ।।

हे ! ब्राम्हण वा, वा छ थन जिगु जँफाते बांलाक गया क्वातुक घयपुना चवं, थथें जि थनं उत्रे याना उद्धार याना बी । जि जिगु थ्व शरीरं यायेमाःगु सारगु छगू थ्व ज्या याये । थ्व सार मदुगु शरीरया तःधंगु सार छु धाःसा छगू परोप-कार परहित साधन यायेगु ज्या यायेगु खः ।। थुलिखँ कपिराजां धासेलि ब्राम्हणं तथास्तु धका थ्वखँ मान्य याना धर्माबत्तार माकःया तुतिसं भोसुना त्रिप्रदक्षिण याना चाहुँला थःगुम्ह ठर ठर खाका क्वाटुक घयपुना लुकुं छिका चवन । थथे कपिराजां ब्राह्मण यात तचोकं भारं कुबियेगु-

या सानं कपिराजाया थःगु बीर्य पराक्रम याःवलं लँ मदुसानँ ज्यूज्यू थासं वा सिमां सिमां तिति न्हुया थःगु प्राणया बाजी तया छगू परीश्रमपूर्वक गुगु अगाड जोया धोपं च्वे थत हल । थथे उत्रे याये धुंका थ्वैगु उपरे अति प्रेम तया हानं थ असामथं जूसां ब्राम्हणयात थमं बने दुगु बस्तु माला म.ला नके हल । थमनं नल । अले थाके जूगुयानिंति छुंभति द्यनेगु याये त्यन । उपकारया उप अपकार याईधंगु संसुद्ध भावनापिसं बिचार मयाईगु खँहे खः । थथे तुं थ्व वानरराजानं बिचार याना थ्व ब्राम्हणया ख्वा स्वया हानं थथे छगू खँ धाल । थन बने हिंसक जाति ब्याघ्र सिंह आदि अनेक बन जंतुया भय दैगु स्वाभाविक खः । जि थके जूगुलि छुंभति द्यनेमासे वल । द्यना च्वतले छुंभति चा याद नाना मिखा ब्वया स्वया बिज्याहुं । यदि सुं गुम्हसिगु भय वोसा थना बिज्याहुँ । थ्व खँ झोझी निम्हसियां सुरक्षाया लागी खः । आः जि थाके जूर्गुलि भतिचा द्यनेत्यना धका थुलिखँ धया । थ्व धर्माबत्तार कपिराजा स्यावक द्यन । खजा थ्व पापी ब्राम्हणं कपिराज यात द्यनःदिसं धका पिने पहल छि छुं धंडा कायेम्वाः जि माःगुतक हेरचार

याना च्वने धका तभः बिया खँ ल्हात। मनं छगू तस्सकं बिश्वास घाटकगु कल्पना यात। थ्व दुर्बल शरीर यात ब्रिनां ला मनेक बलाई मजुत। आःगन मेगु मालेगु थ्व द्यना च्वंम्ह स्याना थ्वैगुला नयेदु साःबलाई धँगु मन याना द्यना च्वंम्ह उपकारीया उपरे द्रोह चितना याना क्षोनेताःतुना लोह छगोलं प्रहार यात। धर्मय प्रभावं कय् कुगु कयगु थाय् मलासें मेथाय् छथाय् लोहते लाःगु शब्द द्यना च्वंम्ह ठाडा नुया न्ह्यलं चायकल। चाकःमकल स्वत सु खने मरू। केकुम्ह पापीम्ह ब्राम्हण काकुकू धाया त्रास कया च्वन। थ्व प्रहारक ब्राम्हण हे प्रमाणित जूसां हानं वंत छगू तभः बिया थथे धाल। हे! ब्राम्हण पापकर्म थनजक दुःख पोड ज्वीगु मखु परलोके नं अपालं दुःख कस्त भोग याये मालोगु खः सुनां पाप कर्म याई वंत जि धिकार याना। हे! ब्राम्हण छं अति संकोचयाये माःगु खनेदु। आः छ थःगु छें लिहां हुँ। थ्व अपाल भय दुगु जंगले व्याक जि छन्त तरेयाना गाँ वनेगु लँधोदुका वयनावी धया नाप ब्वनाहया तत्कालं वने माःगु व लोक जन वं च्वं दुगुलें थ्यंका थन तोता कपिराजा लिहांवन।

थ्व पापी ब्राम्हणं लेंअति दुःख करत न नं थःत्रयेगुलं लीना बल्ल तल्लं छेंथ्यंकः वल।

ब्राम्हण जुयाछें थ्यंकामनं थ थमं पसंताप-चाया छगूखँथथे धाल उपकारकयःउपरे हत्याया चिंतना याना महापाप यानागुजुल। थ्वयाफल भाग जि तत्कालं याये मा गु ब मालीगु जुल। धका चां चां न्हि न्हि धंडा तापकया जुल। छु समय लीपा छन्हु गुगु मनो भावना नुसारतु ब्राम्हण या शरीरे छगु चित्र कुष्ट रोग उत्पन्न जुयावल। म्हछम्ह ह्याउँसे फातः २ वंगु घाः जुया ला धोग्गी नवोथें नवोगु न्हि पिहांवैगु, न्ह्याकनःसां म्हेछ फति तिले भाग्यःगु रोग न्हिथबरे जुयावल। थ्व रोग लहोहिह्यं कुचाया वा सरे ज्वीगु भयं थः कलाः व मचातसें नं छें पीतना हल। हानं लोक जन पिसनं थथेहे गामं पितनाहल। थथ थाय् मदया च्वने बना अति कस्तं पुर्बक जीवन हना च्वन।

उवले पांचालया सर्बनन्द जुजु छन्हु बहे वने चाह्यू वंगु बखते थःप्रज्ञा ब्राम्हणजु छम्हसिया थुजोगु अवस्था स्वया छगू दया नं तया थथे उपदेश बिल हे ब्राम्हणजु ? यदि छं थ्व रोगया उपचार

छगू यायेगु जूसा थन च्वना जीमखु। मेमेगु बास लजक नंजी मखुथें ताया थ्व रोगया वास: व उपचर छगु तीर्थ वने योग्य खः। छ वनेगु मन दुसा जिमा:गु प्रबन्ध याना बिये गन वने ईच्छादु धाः। थ्व बचन न्यना थ्वहे खँ अनुसार वनेगु मन याना गुगु शकर तीर्थे वनेगु खँ बिन्ति यात। थ्व हे बिन्ति अनुसार राजां थ्व ब्राम्हणजु यात मा:गु साम व भत्ता ईत्यादि सुप्रबन्ध याना थ्व ब्राम्हण यात शंकर टीथ थ्यंकः छिमिसें तया वा धका दूततेत छगूखं अन्हे याना छ्वत दूत तसें शंकर तीर्थे थ्यंक तये यंकल।

थ्व कुष्ट रोगी ब्रम्हणजु न्हिन्हिथें तीर्थे च्वना तीर्थया लखं म्ह छम्ह दुने पिने शोधन याना नित्य श्री त्रिरत्नया भजन याना गुगु तीर्थ सेवा व तपस्यायाना च्वन। थथे च्वच्वं क्रमश झिनिदं दसेंली थ्याक पाप व कुष्ट रोग फुना छगू स्वच्छगु निर्मलगु दिव्य शरीर जुया वल। ब्रम्हणजु थ्व तीर्थ प्रति अति प्रभावित व प्रशंसित जुल। थ्व खना अपाल लोकजन पिसें थ्व तीथप्रति व थ्व ब्राम्हण जुया प्रति प्रभावित व प्रशंसित जुल। हान थ्व ब्राम्हण जुं थ:गु जोवन कालि थ्व तीर्थे हना,

कालां तरे स्वर्गीय जुया स्वर्गे कपिल देवपूत्र नामं प्रसिद्ध जुल। सुनां तीर्थं सेवायाई थ्वँत थ्व फललाई।

इति शंकर तीर्थं माहात्म्य कथा ॥

(४)–राज तीर्थ माहात्म्य कथा

पुनः भगवानाह:– ततश्च राज मञ्जर्यो बाग्मत्यां यत्र संगमे ॥
तद्राजतीर्थ माख्यातं राज्या रोग्य सुख पद ॥ तत्र नागा:धिप शुक्रः शुक्रा सूरूपा ख्योति सूंदरः ॥
मणि रत्न महादीप्त सूप्रभा मांण्डताश्रय: ॥ उज्जौं शुक्ल तृतीय वा बिच्छेपि शुक्रबा:सरे ॥
राजतीर्थ मिति ख्यानं स्नानं कुर्याच्च तदिने ॥

हानं श्री बुद्धभगवानं धयाबिज्यात–गुगुराज-

मंजरी व वाग्मति संगम थ्गु गुगु थायखः व राज्य आरोग्य सुख दाता राजतीर्थ नामं प्रसिद्ध व प्रख्यात जुल । थनया नागाधिपति तुईसे-बांलासे स्वंह्य सुरूप नामक नागराजा खः । स्फाणाय् मणिरत्नया जाज्वल्य मानगु तेजं प्रभा मण्डल अति बांलाना स्वंह्य खः । थनया मेला पर्वदिन-कार्तिक शुक्ल तृतीया वृश्चिक संक्रान्ति शुक्रबार खुनहु थुलियोग चूलाईगु दिने खः । थ्व दिने राज्य द । राजतीर्थं व प्रसिद्ध प्रख्यातगु दिने स्नान याये । थ्व तीर्थ सेवायाःप्रभाव न्हापा सुसु उद्धार जुल थ्व खं थथेदु-

न्हापा धर्मरटन देशया बंधुमति शहर निवासी महाजन बर्ण सार्थशाह व वया कलाः बर्णलक्ष्मी निम्ह स्यपू दु । छम्ह बर्ण लक्ष्मीया गर्भाधानजुल । गुलिछि समय मदुवं छम्ह बर्ण सार्थ वाहया न्यासः मेपि वनिजार्लपि जाना गुगु रत्नाकर समुद्रे ब्यापार यायेगु निंति छँ तोता प्रस्थान जुयावन ।

कथंयें बर्ण लक्ष्मीया गर्भनं न्हियान्हिथं बरे जुजुं वल । छगू अद्भूत खतं दुगु धन-सम्पत्ति छसिकथं बुल्या (नाशजुल) वन । छम्ह कायमचा बुल गून्हमचा छम्ह झि च्याता प्रकारया अलक्षणया भावदुम्ह । थ्व मचाबुया खुन्हु दुबले अक्समात छें

सिदना छें व मेगु दुगु धन सम्पत्ति ह्याक सखाप जुल । छगू दिन हीन अवस्था दल । स्वनेगु थाय-मदया यथेथें फलिचा फिसले तक बास याना छगू दुःख पूर्ण जीवन हना स्वन ।

थथे च्व च्वं गुलिछि दिन दसे लि छम्हुया दिने वर्ण लक्ष्मीजुं आहारा कायेगु लागी थःपुत्र-यात प्रेमपुर्वक स्वाः स्वया छगू खं थथे धालः-

हे ! पुत्र आःछ झिनिदं नं फुत । थौं यात आहार मदुनि । आःछं छगू थ्व दंद व चाया पात्र ज्वना भिक्षा फ्वंहुं । मांया थ्व आज्ञ यात पालन याना मचां थ याकचाजक भिक्ष्याफ्वं वन । गनं गनं छं भतिचा भिक्षा प्राप्त जुल । थ्व नं मेमेपिस ल कालुकु फाकापुकु याना वाका बिल अन्न व नयेगु छु छकूचा छें थ्यने मलाकं फुत । छम्ह मखु निम्हु मखु थुल्तं बराबर फ्वना ह गु पदार्थ निराश ज्वोक :गुलि छम्हु काययात मांमं छगू खंथथे धालः हे पुत्र ! थौंजि प्यम्हु च्याम्हु भिक्षा फ्वं वने मफया छ ब्छ्यानं छंत गुलिसिनं हेला याना हल, गुलि सिनं कथि चिदाया-गुलिसि नं चां धुलं व्छाका सास्ना याना हल । थौं थ्व अभागी व दुःखमय जीवन हना स्वनेमाःगु, छु गुगु काणरखः

थ्व झीसं स्यु । सीकं-मसीकं थ्व जीदनंजाछुं मत्योगु मयाना थें च्वं । पुर्व जन्मे छुछु गुगु तःधंगु श्राप वा पापकर्म यात् ज्वी, थ्व स्यूगु मखु, न्हापाया जन्मे छुंछुं दान पुण्य धर्म कर्म याना मवल मखा ज्वी उकिं थुलित झी खना बिधाता व लोकजन बिमुख जुल । थौं गुजोगु दुःख पाप भोग याना च्वने माल । थुत्तं जुसां निराश ज्वी म्वा, बरू झीसं सत्य छता तोतेमज्यू, लिपा भाग्यया चक्र हिला अवश्य छन्हु सुख भोगयाये दं तिनि । गुबले तक छं बाःलिमथ्वनि उबलेतक धंर्य याये माल । जबः लिथ्यनि अबले अपालं धन रत्न ज्वना वं । थ्व तमः बिया खं ल्हाना दुःख तंका च्वंगु अवस्थाय थ्व हे ताःके थन छम्ह म्हस्यूम्ह (बन्धु) मनू त्वाक थ्यंक बल । थ्व मनुषं गुगु जुया च्वंगु दुःख मय अवस्थायाबारे थःगु छगु उपदेश थथे बिल । हे ! बण लक्ष्मी छंत होत ज्वीगु छगू खं ल्हाये बांलाक न्यो । थ्व खं खः मखु छगू बिचारनीयखः । थ्व छु धःःसा गबलेतक छिमि अलक्षणम्ह काय्मचा नाप च्वना च्वनी अवलेतक छिमित गबलें सुख आनन्द दंमखु । आःथ्व पूत्र यात छगू तीर्थ शेवा याके छ्छ, अले लिपा सुख ज्वीफु ।

थुलि बन्धुवा छगू होत वचन न्यना थ्व खँ सत्य हे खः धका मान्य याना थःपूत्र नाप वियोग ज्वीगु दुःखँ मिखाय् च्वबितया खाखा तूगु स याना थःपुत्र यात वोधबिया थथे धाल । हे ! पुत्र न्हापा जन्मया कर्म विपाकं थौं अलक्षण भाव व अभागी जुया दुःखमय जीवन हना च्वनेमाःगु कारण छंनं स्यूगु हे दु । थ्वव्याक दुष नाशक सुलक्षण सुगुण फलदायक उपाय थ्व दु धंगु न्यनागुदु । नेपाल मंडल या गुगु तीर्थे स्थाने छगु तपस्या यायेगु । यदि थ्व हे छं फल प्राप्त यायेगु उद्योग व उमेद यायेगु अति योग्य खः । इच्छा दुसा धा, जि नं छंत छगू वचन विये ।

थथे मांनं छगू वचन विये धाःगु न्यना थ्व बालक नं थथेहे यायेगु मनं ईच्छा याना मांयाके बिदा काल ।

ऋतमम्वां वचो मत्वा नत्वा स्वं कर्म दूषयत् ।
संगमार्थे संगमार्थो त्रिरत्नं संस्मन्त्र यात् ॥

थुलि मां यागु बचन पालन याना थ:गु कर्म यात द्वष तया माँ यात बंदना याना माँ नाप लोपा सगम जूवयेगु ईच्छा याना श्री त्रिरत्न यात लुमंका गुगु तीर्थ सेवा यायेगुया लागी गमन जुयावन। कथथें बवं गुगु राज तीर्थे थ्यंका छन्हु छगु विधि पुर्वक तपस्यायात। क्रमशः खुदंदुवले थ्व तपस्याया प्रभावं अलक्षण भाव व दक पाप नाशजुया छगू सुंदर रूप व कुशल बुद्धि व योग्य पुरूष जुयावल। मन कामना व आसिका सिद्ध जुल।

उखे छन्हु बर्ण सार्थ वाहजु न अपालं धन रत्न ज्बना व्यापारं छें लिहां वोम्ह नं थ्यंक: वल। उखें थुखें दासो जुया दुसीया चवंम्ह थ:कला:माला नापलाना थ: थाय् ब्वना हल। निम्हत्यपूया थ.थ:त जूया घटनाया बारे जूगु ब्याक खँ परस्परे न्यनेकने याना छगू न्हुगु छें व मामागु सामान ता: लाका प्रेम प्रीति नं जीवन हना च्वन।

छन्हुया दिने थ.काय् छें ब्वना हयेगु लागी वर्ण सार्थ वाहजुं गुगु तीर्थे काय् मा:वग। भाग्यवश त्वाक तपस्या याना चवंम्ह छम्ह सुंदर तपस्वी पुरूष याके गुगु खँ ब्यावक न्यने कने यात। थ्वहे थ:काय् धका खँ सीका काल। छगू बोध याना

थ:गुछें ब्वना हयेगु खँ ल्हात। कायनं थ्व खंयात स्वीकार यासेंलि थ.गु छें हयेगु मन यात। थ्व तीर्थप्रति पूजाज्या याना थनं बिदा कया छें थ्यंक वल। सकलें जाहान छें चूलाका सुखनं दिन हना-च्वन।

न्हापा न्हापाया समये गनंगनं देशे राजा खाली ज्वी बले योग्यराजा पूर्ति व नियुक्ति यायेगु छगू अधिकार सकल प्रजाजाना छम्ह किसि द्वारा निर्युक्ति यायेगु चलन दु, थ्व हे चलन अनुसार उवले गुगु वन्धु मति शहरया राजा म्वंगुलि थ्व पूर्ति व नियुक्ति यायेया लागी सकल प्रजावर्गपित छगू थासे मुं वयेमा: धैगु छगू धंधाघोषणा जुल। थ्व घोषणा थें उपस्थीत ज्वीया लागी गुम्ह सून्दर पुरूष न अन थ्यंक: वन। सकल प्रजा वर्गनं थ्व थासे स्वो वन। गुलिसियां राजा ज्वीगु आशा-तया थ:थ:गु भाग्य ब्वया गुम्ह गजराज यागु प्रतिक्षा याना च्वन।

तदा गज वरे नैव क्रयात दर्शना गत:।

तथास्थित सूंदरंतं दृष्ट्वा मृत-
जले नवै ॥

स्नापयित्वा तुस्वांगे तं स्थाप
यित्वा निवर्त्तयेत ।

तदा मन्त्री जनै सबै एपराजा
भविष्यति ॥

इति निश्चिन्त्य सर्वेते मन्त्री पुरो
हिता दयः ।

चकारास्मै सूंदराय अभिषेकं
वया विधि ॥

सिंहासनें प्रतिष्ठाप्य लोकेभ्यो
दर्शनं ददौ ।

हत्था नंम्य तृपं लौकाः परस्पर
गभा पतः ॥

अहोस्माकं भाग धेयं नृप संदर्शनं
वरं ।

प्राप्त मद्येति संहर्ष क्रमात स्वास्वा
लयं ययूः ॥

ततः सूंदर राजोपि सर्वा लोका
न्विनोदयत् ।

स्वस्व धर्मे प्रतिष्ठाप्प शशास
स्वातम जानिव ॥

राजा नियुक्ति याःयेत बांलाक छाय्पा तःम्ह गुम्ह गजराजं छसिनसें छम्ह छम्ह स्वस्व क्रमथें सूंदरपुरूषयात स्=त । तोर्थं तपस्या या गुया प्रभावं थ्वहे योग्यखना अमृतघटं स्नान याकल । थःगु स्वथं तुईका अदरापुर्वक वाहले तया राज कूले जंकल । थथे राजपदया नियुक्ति थ्व सुंदर पुरूष हे पु्ा निश्चय जुसेंलि, राज कूलया व्यावक मंत्री पुरोहित दिका अधिकारीवर्ग पिसं माःमाःगु विधि-विधान व कूलाचार अनुसार राज्याभिशेकया ज्या संपन्न यात । छत्र सहित छगू सिंहासने बिउयाका सकल

जप्रावर्गीत नं दर्शन बिल छगू हर्षपुर्वक सकल प्रजा वर्गनं योग्यराजा प्राप्त जुल धका परस्परे खँ ल्हाल्हां नमस्कार याना थ:थ:गु छें लिहां वल ।

छन्हु गुह्य सुंदर राजा नं सकल प्रजावर्ग सःता थथे छगू आज्ञा जुल । झी सकसिनं न्हियं थःगु कर्त्तव्य व धर्म पालन याये माल । जिसदा प्रजावर्गपिंगु दुःख मदेकेगु शासनं चले याये । थुकथं जन्मकालितुं सुशासन चले याना छन्हु स्वर्गीय जुया स्वर्गे जन्मजू वन ।

सुनां सुनां थ्व तीर्थ सेवायाई वंत थुजोगुतुं फल प्राप्त ज्वी ।

इति राजतीर्थ माहात्म्य कथा

(४)–मनोरथतीर्थ (फुसिं-ख्यो)
माहात्म्य कथा

पुन भगवानाह:– श्रृणुसाधु महासत्व मनोरथाख्य सत्कथां ।। पुण्य फलादिकं सर्वे वक्ष्यामि सांप्रतं किलं ।। तथात्र बिमला वत्यां

केशावत्यांच संगमे ।। मनोरथ तथाख्यातं स्वेच्छा लंकार संपदं ।। तत्र नागाधिपो भीम: कूलिका ख्योति कर्बुर: ।। फणामणि समूद्दीप्त श्री प्रभा मण्डिता श्रय: ।। मार्ग शुक्लेषु पंचम्यां धनुषि शनिवासरे ।। मनोरथ समाख्याता स्नानं कूर्यांच्च तद्दिने ।। तत्र मनोरथतीर्थे मनूजात्र यथाविधि ।। स्नान दानादिकं कुर्युरेक विंशति वासरं ।।

हानं श्री बुद्ध भगवानं थथे बिज्यात- हे ! साधु महासत्व हे मैत्रीय ! गुगु मनोरथतीर्थया भिंगु कथा न्यों । गुकीया निश्चितगु पुण्य फल ब्रत इत्यादि व्याकं कने । गुगु बिमलावती व केशावतीया संगम जूगु गुगु थाय् खः, व स्वइच्छायें

फलदायक मनोरथतीयं नामं प्रसिद्ध – प्रख्यात जुल। थनया वासिदा नाग धिप छिरीविरी रंग व ग्यानापुसें चवंह्म-कुलिक नामक नागराजा खः। थवया स्फनाय् मणि–रत्नया तिसा अति जाज्वल्य मान जुया–शोभा युक्तगु प्रभामण्डल जुया चवंह्म थ्व खः। थनया पर्वदिन गुगु मार्ग शुक्ल पंचमी धनु संकान्ति शनिश्चरबार थुलियोग चल ईगु दिने मेला दिन खः। थ्व प्रख्यातगु दिनं मनोरथतीर्थे स्नान याये। सुं सःस्युंपि मनुष्यपिस गुगु विधिथें नोछकोतक स्नान व दानब्रत ईत्यादि याये। थ्व तीर्थ सेवाया प्रभावं न्हापा सुसु रक्षा उद्धार जुल थ्व खँ थथे दुः–

न्हपाया छगू समये गुगु मनोरथतीर्थया समीपे वराह (वडेल) छह्म व धुं (चितुवा) छम्ह निम्ह सिया छगू संयोग जुल। निम्हसियां पुर्व वासनाया प्रभावं अक्समात छगू छगू गर्व उत्पन्न जुया–निम्ह सिया छगू घनघोर ल्वापु जुल। तःतःसकं घाःपाः जुलनं थ्व गुगु ल्वापु शान्त मजू। निम्हं उत्तिकं बलबान-सेंथ त्याःबू मजू। निम्हसियां थःथःगु प्राण ल्यं दतलें ल्वाना निम्ह गुगु तीर्थे प्राणतोता वन। थथे तीर्थे प्राणतोता वगुया प्रभावं निम्ह स्वर्गा-

रोहन जुया स्वर्गया निम्ह तीर्थिक देव पुत्र जुया जन्म जुल। निम्हसिनं नं परस्परयागु निगू प्यंगु जन्म न्हापा यागु-ज्ञान "पुर्वानुस्मृतिज्ञान" दुपि जुया जन्म जुल।

छम्हम्ह तीर्थिक देवपूत्रं थथे थःगुखँ सोकल खंकाधालः– अहो! आश्चर्य जि जिगु न्हापाया छगू जन्मे राजाजुया जन्म जुयाबले गुगु तीर्थया समीपे गुम्ह विचित्रम्ह चला छम्ह खना थ्वंत थमं स्याना वयागु थ्व पापं भोगया बडला थःमंनं लिपाया जन्मे थःनतुं छगू थासे छम्हचला जुया चलाया योनि जन्मकाये माला थमंस्याना वयागु पापया बडला लिपा व्याधां स्याका बडलापुला वयेमाल खनि थ्वयां लिपाया जन्मेनं जि धुं जुया वराह नाप ल्वाल्वां गुगु तीर्थे प्राणतोता वयागुया प्रभावं थुगु जन्म कायेदत धका छगू हर्षीत जुल।

थथेहे तुं निम्हम्ह तीर्थिक देवपुत्र नं थःगुखँ सोकल खकाधाल – अहो! आश्चर्य जि जिगु न्हापाया छगू जन्मे जि चलाजुया जन्म जुयावले निर्दयि राजां गुगु तीर्थया समीपे जित स्यात। थ्व स्याःगु पापया बडलाया रूपे जि लिपा व्याधा जुया जन्मक ाव्रले जित स्याःम्ह राजा वहेवला थोनि

जन्मजुया च्वंम्ह यात बडला खतं छगू विषसहितगु बाणं कय्का स्याना कर्म भोग याये माल । थ्वयां लिपाया जन्मे जि बराह (बडेल) जुया गुम्ह धुं नाप ल्वाल्वां गुगुतीर्थे प्राणतोता वयागुया प्रभावं थुगु जन्मकाये दतधका छगू हर्षीत जुल ।

थथे निम्ह तीर्थिक देवपूत्र पिनिगु परस्पर थःथःगु ब्याक खँ देवराज ईन्द्रयातनं बिन्तयात । थ्व खँ न्यना सकसिनं तीर्थप्रति तस्सकं प्रशंसा व अनुमोदन यात ।

छम्हु देवराज ईन्द्रं गुगु तीर्थया महिमा शालीखँ छगू परिक्षा यायेनति स्वर्गं क्वाहां वया गुगु तीर्थथ्यंका वल । छगू भक्ति-आदरपुवक माःमाःगु दर्शण व पूजाभाव याना तीर्थ सेवा यानावं च्वन । उगु बखते तुं थन छम्ह अति सौंदर्यशालीम्ह कन्या मैंजु छम्हन थ्व तीर्थप्रति सेवायाना थः ईन्द्रायणी ज्वी दय्माँ धैगु कामना-याना च्वंम्ह छम्ह ल्यासेन दुगु जुया च्वन । सौबा-ग्यवश बराबर वँच्वच्वं छम्हु गुम्ह ल्यासे मैंजु व भेषधारी देवराजईन्द्र निम्ह थन स्वाक चूलात । खँल्हाबल्हा (भेदघाट) जुल निम्हसियां मन कामुना अनुसार अक्समात छगू प्रेमप्रीति जुल ।

सौंदर्यशालीम्ह मैंजुखना देशराज ईन्द्र अति मोहित जुल । गुम्ह मैंजु अवश्यं थ्व देवराज ज्वी धैगु मनं निश्चय यात । लिपा देवराज ईन्द्रं छगू खँ थथे धाल –

भगिनि कुतरायासि मयगृहं
सुदूरतः ।
अद्यतव गृहे रात्रौ वास मिच्छामि
देहिमे ॥
इति तद्वचनं श्रुत्वा सा स्त्री हर्ष
समन्विता ।
देवेन्द्रीय मिति ज्ञात्वा तमुवाच
स्मितामुखा ॥
आगच्छ मेगृहे साधो मया सहानु
गच्छतु ।
तयाप्रोक्त मितिश्रुत्वा तथा सह
सगच्छति ॥

गृहे प्राप्ते सदेवेन्द्र क्रीडांकृत तथा
सह ॥
क्रीडान्ते स्मृति मासाद्य पश्चाताप
प्रभूत्स्थितः ॥
नान्योह देवराजाख्य स्वगं गच्छामि
साँप्रत ॥
तेनै वं प्रोक्त माकर्ण्य कृतांजलि
पुटो मुदा ॥
पादौनत्वा पुरःस्थित्वा देवेन्द्रसैवम
ब्रचित् ॥
स्वामिन्यहं मानुष्यस्मि देहिमे वर
मुत्तमं ॥
तयेयुक्ते सदेवेन्द्र स्वांस्त्रिय मेव
मब्रचीत् ॥
इन्द्रयणा मनोमाता नामा भूत्वा

सुखं बस ॥
वरं दत्वा सदेवेन्द्रः स्वर्गं बृष्खा
समाचरत्ः ॥
मनोरथा भिधानो भून्मनोरथाभि
पूरगात् ॥
मिमला वत्यभि धासा नदीया
संगमी ततः ॥

हे ! केहें मैंजु छ गनं वय:म्ह छः जिगुछें जा अपालं तापा जि उकीं थौंयागु रात्री छको छंगु छें जित बास ब्यु धका धासेंलि व मिसां हर्षपुवंक थ्व अवश्यं देवराज ईन्द्र ज्वी धका भा:पा ह्यू ख्वालं छगू लिस: बिल । हे ! साधु ज्यू, ज्यूनु बिज्याहुँ जिनापं बिज्याहुँ धका थुलिबिन्ति यासेंलि व मिसा नापं देवेन्द्र वन । जव व मिसाया थाय् थ्यसेंलि वैगु छें बासच्वना व देवराजईन्द्रं रात्री व मिसा-नाप छगू मौका लाका रति क्रीडा यात । थ्वया लिपा छगू स्मृति वसेंलि मखुथें अकर्त्तव्य यानागु जुल धका छगू पश्ताप चाल । व कामी ईन्द्रं व

दिव्य सुंदरी कन्याया न्ह्योने छगू खं थये धाल:- हे ! केहेंमेछ् जि थौंया रात्री छ नाप रति क्रोडा जुल । जि मेम्ह मखु स्वर्गया ईन्द्र खः उकें जि थन च्वना च्वने मज्यु जि याकनं स्वर्गेलिहां वने त्यना । थुलि ईन्द्रया वचन न्यना व मिसां न्हा: क्वस्या छगू हर्षमानपुर्वक ईन्द्रया तुती निपा ज्वना अनियाना देवराज ईन्द्रया न्ह्योने थुगु खतं विन्ति यात:- हे ! स्वामि जि मनुष्य खः जित छगू तधंगु वर विनां छ:पि बिज्याये मज्यू । थुलि व मिसां धार्सेलि- देव राज ईन्द्रं व मिसायात छगू आज्ञा- जुल छ ईन्द्रायणी मनोमाता नाम प्रसिद्ध जुया सुख पुर्वक थन च्वना च्वं धका छगू बरदान बिया ईन्द्र स्वर्गे बिज्यात । थथे मनसुवा पुरेयाना । थ्वगुलि थ्व तीर्थया नाम नं मनोरथतीर्थ प्रख्यात जुल । व वाग्मति हनाच्वंगु नदिया नाम- विमलावति प्रसिद्ध जुल । सुना सुनां थ्व तीर्थ सेवायाई वैत थुजोगु फल प्राप्त ज्वी ।

॥ इति मनोरथतीर्थ माहात्म्य कथा ॥

(६)- निर्मल तीर्थ (भौचाखुसि) माहात्म्य कथा पुन भगवानाहः-

साधु श्रुणु महासत्व निर्मल तीर्थ सत्कथा ॥ पुन्य फलादिकं सर्व वोधने ॥ ततश्च कुसुमाबत्यां केशा वत्वापि संगमे ॥ निर्मल तीर्थ माख्यात कल्पना विघ्नना-शनं ॥ तत्र नागो पलालाख्य: पीत वर्णे महाद्युति: ॥ दिव्यरत्न प्रभौज्ज्वाल श्री मत्फणा विभू-षित: ॥ तत्र ये मानवा याव देय विंशति चासरं ॥ स्नान दानादिकं कुर्यु स्वथा सर्वेच यथा विधि ॥ पौष शुक्लेच षष्ठभ्यां मकरंच विशेषत: ॥ तीर्थे निर्मल विख्याते कुसुमा वति संगमे ॥ ॥

हानं श्री बुद्ध भगवानं धया बिज्यात:- हे !

साधु महासत्व हे मैत्रीय । गुगु निर्मल तीर्थया भिगु कथा व पुण्य फल आदि व्याक जि कने त्यना सकलें बोध याये निति । गुगु कुसुमावति व केशावति संगम जूगु गुगु थाय् ख: थ्व कल्पना विघ्न नाशक निर्मल तीर्थ नाम प्रख्यात जुल । थनया बासिंदा नागाधिप पलाल नामक नागराजा ख: । म्हासुसे अत्यंत तेज वान्म्ह व दिव्यमानगु रत्नया तिसां-शोभा युक्त स्फनाय ल्यूगुलि अति बांला:गु ख्वा: जुया च्वंम्ह ख । थन सुं गुम्ह मनुखं छकोवा नीछक्को स्नान याये । दानपुण्य ईत्यादि ब्याक गुगु बिधिथेंयाये । थनया पर्वदिन पौष शुक्ल षष्ठमी मकर संक्रांति आदित्यबार थुलि योग चूलाई दिने मेला ख: । गुगु कुसुमावती संगमगु निर्मलतीर्थ नामं प्रख्यात जुल । न्हापा थ्व तीर्थे सुं गुम्ह रक्षा उद्धार जुल, थ्व खँ थथे दु ।

काषी पाँचाल देशीयो बज्र पादा-भिधो बली ।
विद्वान गणित विद्वैद्यस्तां त्रिको न्याय ततपर: ।।

सर्व शास्त्रेषु निपुणी मह. कारु-णिको जनै ।
किंतु तस्य महान्दोपो यशो नास्ति सुदुर्लभं ।
बिनिर्ययौ पशो भीप्सु: स्वात्मानं निद्य भूयसा ।
किमनेन बहुज्ञेन यशोहि भूषणं सनां ।।

न्हापा गुम्ह पांचाल देशया छम्ह बज्रपाद आचार्य- महा बलवान-बिद्धान--गणित- तांत्रिक वैद्य सर्व शास्त्रनिपुणम्ह न्याय निति स्यूम्ह-लोकजन, लोकजन प्रति करूणा-कृपा दुम्ह थ्व ख: । थ्वया छता द्वष दया च्वन थ्व छु धा:सा यश प्राप्त मजूगु म्ह्यागु ज्याननं यश लाभ मजू-अपजस वंगु । थुकिं थ:थमं थ त वारवयार निदा यान् च्वन । छुया.ये जि न्हावक शास्त्र स: स्यूसां गबलें यशप्राप्त मजू सदां अपजस जकवंगु । विद्वान सज्जनपिनि धा.सा यश हे तिसा जूया च्वन, थ्व चितां छन्हु थ्व गुगु

यश–सिद्धि प्राप्त यायेगुलागीं अर्थात–यश सिद्धि दयकेया कारणे–थःगु छें पिहाँ वया गुगुं थाय थासेया छगू तपस्थान मामां जुल ।

गत्व गत्वां च नेपाले कुसुमावति संगमेः ॥

केशावत्याः प्रती चयांस पितृवन गुपा गमत् ॥

स्नात्वा तत्संगमे राधद्विद्याधर्याख्य योगिनी ॥

नित्य विद्याधरीदेवी माराधेन जपं कृतं ॥

षट्वर्षश्च गते काले विद्याधरी प्रशन्न भूत ॥

ततः प्रसादिता विद्याधरी गगन माश्रिता ॥

दाडिम्भ पुष्प संक्राशा सहश्रारूण सन्निभा ॥

चतुर्दश्यां च कृष्णायां निशीथे तमसा कुले ॥

प्रोज्वाल यत्ती सकल क्षेत्र तडि सृभा ॥

वज्रंकरोर्टं विभ्राणा लोचन त्रय शोभितां ॥

तीथ मेच ततस्तुष्टा वरदा स्मोप्सित वरं ॥

वज्रपादोति हृषितो यशो वब्रेसु निमतं ॥

कीर्ति मेकांच भवती भवत्यव स्थिरो सदां ॥

स्वप्नवत्मन्य मानोसा वुन्मीन्य नयन द्वयं ॥

विद्या धरींता मुद्वीक्ष्य कृताञ्जलि रथा स्तचोत् ।।

क्रमथें ववं नेपाल मंडलया गुगु कुसुमावति संगल जूगु केशावति नदिया पश्चिमे छगू शमशाने वना अनया खुसि हे स्नानयाना थः आराध्य विद्याधरी नामक योगिनी देवीयात आराधन यात। न्हिया न्हिथं श्री विद्याधरी देवी आराधन याना तप यात। खुदं दसेंलि छन्हु श्री विद्याधरी देवी प्रशन्न जुया विज्यात। उगु वखते श्री विद्याधरी देवी प्रशन्न जुया आकाशे विज्याना दर्शण विल। गथिम्ह देवी धा:सा धालपतिं स्वाथें ह्याउँ वर्णम्ह द्वछिम्ह सूर्य ल्यूगुथें ह्याउगु तेज वर्ण, कृष्ण पक्षया चतुर्दशी खुन्हु ख्यूगु रात्री द्वछिम्ह विजुलि चमके जूगु थें सकभगं प्रकाशमानम्ह, वज्र-पात्र ज्वना स्वंगु: मिखा कना अति शोभायमानम्ह देवीं, छंगु तपस्या खना जि प्रशन्न जुये धुन, छंगु मनकामना सफल ज्वीगु जुल धका छगू अज्ञादयका विज्यात। उगु बखते योगी बज्रपादं हर्षपुर्वक छगू जस सिद्धि वर ब छगू कीर्ति वर न पवन थ्व कीर्ति वर छु धा:सा श्री विद्याधरी देवी सदाया निति

थ्व थासे विराज ज्वीकेगु थूलि निता बरदान पवनाकाल। म्हगसेथें ज्वीका चकंगु मिखा निगलं कना श्री देवीयागु ख्वा: स्वया ल्हा: ज्वजलपा थुगु स्तोत्रनं यात:-

स्त्रोत्र

जय जय देवा सुरनर शेबार्चित पाद पद्मा कुसुम विचित्रा ।। जय जय मंदार कुसुम माला जय जय सन्सार जलधि पारा ।। १ ।। जय जय हंसामृत पर वंशा कुलि करा-टक कर तल एते ।। मुकुट विराजे शिवसि मुनीशे मणिमय कुण्डल लसिते भुजंगे ।। २ ।। जय जय विद्याधरी शुभकारी उरसि भुजंग धिपंमणि माला ।। जय जय बैरो-चनी वर देहे कठित संवेष्टि शुभ

घंठे ॥ ३ ॥ जय जय वीरेश्वरी भव हारी मणि बिलसन्नुपुर लज्ञ दृष्धृ ॥ कर कसु पुष्या रूण शतवर्ण तडिद द्युताधिक द्युति-रचितासे ॥ ४ ॥ जय जय दुर्गे जननी भवानि जनन जरा रूक निधन सत्पने ॥ षडधिक त्रिंशा-क्षर मनुमाले प्रलय निसर्गोत्सृजन निदानें ॥ ५ ॥ कुसुम बिचित्रां पठतिय एतां लभति यशस्यः कृत जन बश्यः ॥ निगम सुसारः सकल रहस्यो भव जलधे पार कृदत बर्गे ॥ ६ ॥

॥ इति स्तुति ॥

इति स्तुत्वा देवीं परि चित यथा

शक्त्यु पचारैः ।

प्रणम्य प्रान्चोर्पितगुण यशो लाभ सुख दां ॥

महाकीर्तौ मे हे भगवति सदा त्रैव बसतां ।

तथेत्युक्ता न्तर्द्धन्त्वमसि यशसे गच्छ नगरं ॥

थुलि स्त्रोत्र याना गुम्ह देवीयात गुगु छगू उपचारं पूजा भाव याना नमस्कार याना व गुण-यश-कीर्ति–लाभ–सुख–फल बीम्ह देवीयातस्वया हे देवी छगू भावी कीर्ति व प्रतिस्थाया लागी छलपोल सदां थन विज्याहुँ धका प्रार्थना पुकार यासेंलि श्री विद्याधरी देवीनं थ्व प्राथंना स्वीकार याना जिगु अंश छगू थन च्वनेगु जुल । छंनं लोकजनयालागी थःगु देशे छं विज्याहुँ धका थुलि आज्ञाजुया अन्तर धान जुया विज्यात ।

ततः प्रातर्वन्ज पाद स्तीर्थ्य मर्थ्य कृतांजलिः ।

निर्मलं प्राप्स्यते यस्मा दस्तु निर्मल संज्ञकः ।
विद्याधर्यं शमा धाय प्रतिष्ठाप्या चंयन्मुहुः ।
स्वजयाम पुरं वीरः पदे पदे यशो लभम् ।

यशोसि भूयासि सवज्र पादो,
लेभे धनी त्रयां शशि नोधिकानि ।
तद्द शनानु स्मरणा ज्जनोपि,
यशोऽयव श्री गुण वांश्चलेभे ॥

थनं लि सुथे जूवले गुह्य वज्रापादया ल्हाः ज्वजल्पा प्रार्थना यात जित थौं निर्मल (दिव्य) यश सिद्धि प्राप्तजूगुलिं थ्व तीर्थ नाम निर्मलतीर्थ ज्वी मा । श्रीविद्याधरी यागु अंशप्रतिष्टा प्रसिद्ध याना वारंवार गुगु पूजा भक्ति याना व वीरह्म आचार्य थाय् थासे अपालं यश सिद्धि प्राप्त याना थःगु छें देशया व अपालं शिष्यपिंगु आव्हान अनुसार

झ्व्हु थःगु देश–छँ लिहांवन । व वज्र पाद यात नर्थगु चक्रमाया सिकं निर्मलगु यश सिद्धि प्राप्त जुल व दर्शणयाःपि स्मरण याःपि लोक जन पितनं छगु यश सिद्धि श्रीशोभायुक्तगु ज्ञान नं प्राप्त ज्वीगु जुल । थुनां थ्व तीर्थ सेवा याई वेतनं थथेगु फल प्राप्त ज्वी ।

इति निर्मलतीर्थ माहात्म्य कथा

७.– निधानतीर्थ (लखतीर्थ) महात्म्य कथा पुन भगवानाहः- साधु श्रुणु प्रंवक्ष्यमि निधानतीर्थं सत्कथा ॥ पुण्य फलादिकं चंवसर्वं सत्बाथ हेतुना ॥ ततः सूवर्णा वत्यांच केशावत्याभि संगमे ॥ निधान तीर्थं माख्यातं सर्वं संपत्ति दायकं ॥ तत्र नागो हरित वर्णो नन्दोपनन्दना वुभौ ॥ नाना रत्न प्रभो दीप्ति श्री मात्फणा विभूषितौ ॥

माघ मासे शिते पक्षे सप्तम्यां कूम्भ संगमे ॥ रविवार विशेषेण निधान तीर्थ स्नापितं ॥ तम्र ये मनूजा यत्र एक बिशति वासरं ॥ स्नान दाना दिकं सर्व कर्म कूर्य यथाविधिः ॥

हानं श्री बुद्ध भगवानं धया विज्यात हे ! साधु हे मैत्रीय, गुगु निधानतीर्थया भिगु कथा जि कनेत्यना न्यो । थनया पुण्य–फल इत्यादि सकल सत्वप्राणीयात हीत सुखया लागी । गुगु सुवर्णावती व केशावती निगु संगम जूगु थाय् खः । थ्व अनेक धन सम्पति फलदायक निधान तीर्थ नामं प्रख्यात जुल । थनया बासिंदा नागाधिपति बाउँ वर्णम्ह नन्द उपनन्द जोडापिनिम्ह नाग खः । अनेक रत्नया तिसा कनाय् तिया तःगुलि ख्वाःपा उज्वल जुया च्वंपि थ्व खः । थनया मेला दिन गुगु माघ शुल्कया सप्तमी कुम्भ संक्रान्ति आदित्यवार थुलि संयोग जुईबले पर्वदिन खः । विशेष थ्व दिने स्नान

याये । थन सुं गुम्ह मनुखं नीछको स्नानयाये थन गुगु विधिये दान पुण्य कर्मकाण्ड इत्यादि फुक्क कर्म याये । न्हापा थन सुसु रक्षा उद्धार जुल थ्वखं थथे दुः–

न्हापा पांचाल देशया पंचचूड राजाया रानींपि स्वम्ह दु । स्वम्हसियां कायपि छम्ह छम्ह क्रमथें रत्नचूड, दिव्यचूड, दीनचूड दु । थ्व दिय चूडया छता अपालं कुसंगत खराप बानीदु । न्हिया न्हिथं भत्ति–कुथि–जुवाद्यो मेमेगु म्हितेगुलीजक जुयेगु ।

थःके दक्क फुक्क धनसंपत्ति व थःकलाया तिसा– वसः नं रवाहा यात । थथे जुया मांम्ह लक्षणारानीया तस्सकं अपशोचदु, हरे ! थ्व काय्या बानी गुलि खराप । न्हेथुपिनि काय् पिनि गुलि सत्सगी गुणी ज्ञानी धर्मात्मा स्वः ।

थ्व दीनचूडया कुसंगत व कुलानी हटेयायेगुली थ्याक्क दाजुपि मां बौ कला दिसंणं गुलि प्रेमपूर्वक न्वाना खँ ल्हातनं वंगु बानी व कुसगत तके मफु । राजानं छगू दमन नितिकायेगु विचार याःगु खः तर थ्वखें रानीया अनुमति मदुगुलि तोतातुं छ्वत ।

कथंथें दीन चूड़या न्हिथं दारीद्रता व संताप युक्त जीवन हने माल । व्यावक थःथिति बौ–मां जक मखु जीवनया पासा कलाः नं तकनं गुगु वानीया पार्खे भाःत तोता थःछें च्वंवन । साहु वयना पिलुयेतकन मजिल । थःथे थमं तस्सकं अपशोच थाना थःथे धालः–

यदालि गितो स्त्री सुतो भातृ वर्गः
पिता सौप्रसू वंथु वर्ग सुहृच्च ॥
जहात्या श्रुसं भाषणा द्यैर्दरीद्र
आनाद्री यतिश्चा दरिद्राग्नि दग्ध ॥

गुबलेजा प्रेमयाना घयुपुनातःम्ह स्त्रीपूत्र भाईवंधु मां बौ दाजु किजा इष्टमित्रपिसनं गुम्ह दारीद्रम्ह पुरूषयात न्वंमत्वीगु ईत्यादि याना हैगु स्वाभाविक हे खः । थ्वैत गवलें आदर याई मखु । थथे हेतुं थ्वदीनचूड़यात नं जुल । गुगु कारणां थः मेथाप् देश वनेगु विचार याना छन्हुछें तोता विस्युंवन ।

कथंथें नेपालमंड़लया गुगु स्वयंभु स्थानथ्यंका दर्शणादि याना छगू तस्सकं हर्षयात । कथथे दरीद्र

जीवन निर्वाहया लागी छगूलःया समीपे च्वंपिन्यात नाना नतं गुगु निधान तीर्थे थ्वंकः वल । थन च्वना छगू खुदं तक दृढ तपस्या यात । छगू सुवर्ण फल प्राप्तजुल । गुगु प्राप्त धन व्यावक दीन हीन दुःखीतेत दान प्रदान यात । कालांतरे स्वर्गारोहन जुयाः छगू नागलोकया नागपरे जन्मजूवन । थननं न्हिथं गुगु थःगु पुर्व जन्मया खँलुमंका "अनित्य मेव संसार पुण्य मेकचं नित्यश" धैगु महान वाक्य छगू लुमंका थःकेदुगु धन रत्न सूवर्णादि गुगु निधान तीर्थद्वारा प्रवाह याना थ्व तीर्थ सेवीतेत उपकार–याना च्वन धैगु खँ छगू प्रख्यात गुल ।

तम्मात्स्वर्णवती ख्याता यतःस्वर्ण
मवाह यत् ।
स्वर्ण नद्याः संगमेन तीर्थो निधान
संज्ञकः ॥

गुकि सूवर्ण वहे याना हःगलि स्वर्णनदि धैगु छगूनां प्रख्यात व प्रसिद्ध जुल । व स्वर्णनदि संगम जूगुलि थ्व निधानतीर्थ धैगु नाम जुल । सुनां थ्व तीर्थ सेवायाई वैत नं थुजोगु फल प्राप्त ज्वी ।

॥ इति निधानतीर्थ माहात्म्य कथा ॥

(८)-ज्ञानतीर्थ (कव्हखुसि)

महात्म्यकथा

पुन भगवानाह: ।। साधु श्रुणु प्रवक्ष्यामि ज्ञान तीर्थस्य सत्कथां ।। पुण्य फलादिकं चैव वक्षेहं तान्प्रवोधने ।। ततश्च पाप नाशिन्यां केशवत्याभी संगमे ।। ज्ञान तीर्थ तदांख्यातं दिव्य भोग सुखप्रद ।। तत्र नागा धिप: शुल्क बासुकि नमि भीषण: ।। दिव्यरत्न प्रभा श्री तत्फणा लंकार मणिडत: ।। फाल्गुण शुल्क अष्टभ्यां मीनेपि शनिवासरे ।। ज्ञान तीर्थ मिति ख्याते तदिने स्नान मालभेत् ।। तत्र येमानवा यावबे

बिंशति बासरं ।। स्नान दानादि कर्माणि कुर्यु: सर्वाणि यथा वन् ।।

हानं श्री बुद्ध भगवानं धया विज्यात हे ! साधु हेमैत्रीय गुगु ज्ञान तीर्थया शुभकथा जिकने त्यना बांलाक न्यों । गुकोया पुण्य फलादि कने गुपि बोधयायेया लागी । गुगु पापनाशक नदि व केशावति नदिया संगम जूगु थाय् गुगु ख: व दिव्य भोग सुखपद बीगु ज्ञानतीर्थ नामं प्रख्यात जुल । थनया बासिदा नागाधिति तुयुह्म ग्यानापुह्म बासुकि नामक नाग ख: । दिव्यरत्नया तिसां त्यूगुलि शोभायुक्त स्फणा व ख्वा जुया चवह्म थ्व ख: । थनया पर्बदिन फाल्गुण शुल्क अष्टमी मिन संक्रान्ति शनिवार थुलि योग चूलाईबले मेला दिन ख: । थ्व दिने प्रख्यातगु ज्ञान तीर्थे स्नान याये । थन सूंगुह्म मनुखं नीछको स्नान व दानादि गुगु विधिथें ब्याबक कर्म काण्ड याये । थ्व तीर्थसेवाया प्रभावं न्हापा सुषु रक्षा उद्धार जुल थ्व खँ थथे दु:-

न्हापा उत्तर सिमानाय् छगू कर्पूरबति देशया अज्ञान शोधन राजा छह्म दु । थ्व राजा तस्सकं मूढ-मुर्ख ख: । छुं मस्यू, ज्ञान-बुद्धि छुं

मदु । थ्वहे कारणं थ्व देशया शाशन बोधन अधिकार संपूर्ण मंत्रीवर्ग व मूल मंत्रीया ल्हाते बियातल । कथंथे मंत्रीवर्गया छगू गर्व उत्पन्न जुल थ्व देशया जि जिपिंहे सर्वेसर्वा खः थथे मूल मंत्रीयाके राज्यया शक्ति ला:गुलि थ:गु स्वार्थ सफल यायेगु लागी कथंथे थ:योयोथे लालाथें मन परी सनाहल हानं राजाया प्रतिनं अवहेलना याना हल । रानीयाततक्नं थ:गु बशेतया थःह्य प्रेमीका याना तल । थ्व चालनं राजांसिल । छन्हु थ्वहे अपमान कुकर्मपाखें मन बिरक्त भाव जुया थः कला: राज्य तोता छें पिहां वन । कथंथें उखें थुखें तीर्थ स्थान मा:मा भाग्यवश गुगु ज्ञानतीर्थे थ्यंक: वल ।

मेमेपिसं या:गु स्वया थ्वंनं कथंथें थ्व तीर्थ प्रति न्हिया न्हियं शुद्ध व सोझा मनं दृढतापूर्वक तीर्थ सेवायान वं च्वन । गुलिछि समय वसें लि छन्हु तीर्थ सेवक राजप्रति श्री तीर्थ देवता अति प्रशन्न जुया आकाश बाणीरूपं छगू भविष्य बाणीनं जुल । हे ! राजन छंगु अंत्य अवस्थाथ्यन । छ तत्काल लोपा भाग्यवान् ज्ञान बुद्धिवान्ह्य व छगू "पूर्वा नुस्मृतिज्ञान दुम्ह राजा जुया जन्म काये

दैतिनिगु जुल । थ्व तीर्थे बा तीर्थ यातीरे गुलि गुलि मृत्युजुया वपि पापदेह नाशंजुया पुण्य देहजुया वन,, गुलि देवलोके जन्मजुल, गुलि राजकूले जुल, गुलि ऐश्वर्यवान जुया वन । छंनं छगु कामुना थें छंगु हे देशे जन्मका वने दैगु जुल । थ्‌ लि आज्ञा दयेका गुगु बाणी अन्तधान जुया वन ।

छन्हु अक्समात गुम्ह राजानं गथे फसे ल:मिसे ज्वोगु थें गुम्ह राजाया शुद्ध चेतना आत्मा नाप मिलि जुया गुगु तीर्थतुं मृत्यु जुया वन । तीर्थ शंवाया प्रभाबं तत्कालं थ्वंगु प्राण बायु छगु यात व्वयेक: ज्ञना गुगु संकेत नगरया ज्ञाना कुर राजा कोषे गुम्ह ज्ञानबति रानीया गर्भे प्रबेश जूवन । समयजुसेंलि गुगु गर्भ पूत्र जन्म जुल । कूला चार अनुसार थ्व राजकुमार यात ज्ञान केतु नामाकरण यान बिल । कथथें तधिक: जुल । दंछिनिदं दुबले मा:गु शास्त्र विद्या पुर्ण याना छन्हु राजकुमार यात राज्याभिशेक बिया वौम्ह तपो वन-वन । थ्व ज्ञानकेतु राजां थ गु पुर्वानुस्मृति ज्ञान दुम्हजुया जन्मजूगुलि थ:गु पूर्व आसिका अनुसार मामां पित मामायें ज्यायाना सकल प्रजा वर्गयात अतिसुख आनन्द पुर्वक राज्य चले याना वन । अकि गुगु पापनाशनी व केशावती संगम जूगु अज्ञान नाशनी

ज्ञान प्रदायनी जूगुलि थ्वैत ज्ञान तीर्थ नामं प्रसिद्ध प्रख्याल जुल । सुनां सुनां थ्वतीर्थ सेवा याई थ्वैत नं थथेहेतु फल प्राप्त ज्वी ।

इति ज्ञान तीर्थ महात्म्य कथा

(९) – चिन्तामणितीर्थ (त्यखु दोभान] महात्म्य कथा

पुनभगवानाहः– साधु श्रृणु महासत्व चिन्तामणि कथास्वरं ।। पुण्य फलादिकं सर्व वक्ष्यामि सर्वबोधने ।। ततश्च यत्र बाग्मत्यां केशावत्याच संगमे ।। तचिन्ता मणि माख्यात सर्व कामार्थ संपदं ।। तत्र नागाधिपः शुल्को वरूणसर्व नागरात् ।। दिब्य रत्न प्रभा श्री मत्फणा मण्डल भूषितः।। चैत्र शुक्ल दश म्याञ्च मेपेपि शुक्र बासरे ।। चिन्ता

मणीति तीर्थेपुस्नानं चापिपकल्पयेत् ।। तत्र ये मानया यावदेकविंशतियास रं ।। स्नान दानदिकं सर्व कूर्य विधिवत आदरात् ।।

हानं श्री बुद्ध भगवानं धया विज्यातः– हे साधु ! गुगु चिन्तामणि तीर्थया भिगु कथा न्यों गुकीया पुन्यफलादि व्याख्य कने त्यना सकलें बोधयायेगु निति । गुगु वाग्मति व केशावति संगमजूगु गुगु थायखः थ्व सर्ब कालार्थ प्रदायक चिन्तामणि तीर्थ नाम प्रख्य त जुल । थनया बासींदा नागाधिप तुयुम्ह बरूण नामक नागया छम्ह चूडाम्ह थ्व खः । दिब्यरत्नया तिसा फनाय् त्यूगुलि शोभायुक्त प्रभा मंडल जुया च्वम्ह । थनया पर्वदिन गुगु चैत्र शुक्ल दशमी मेषसंक्रान्ति शुक्रबार थु लि योग चूलाईबले मेला दिनखः । गुगु दिने गुगु तीर्थ स्नानयायेगु संकल्प याये । थन सूं गुम्ह मनुखं नीछको स्नानयायु । थथेहे स्नान दान पुण्यादि ब्याकं विधिथें आदरपुर्वक याये । न्हापा थ्व तीर्थ सेवाया प्रभावं सुं गुम्ह रक्षाउद्धार जुल थ्व खँ थथे दुः–

ग्रामे बासव संज्ञेति सेनोनाम महाजनः ।।

समुन्द्र बृत्ति द्रव्येण यक्षेत् तुल्यः सुधार्मिकः ।।

तस्यपूत्रः पुण्य सेन सर्व सुलक्षण भण्डितः ।।

दृष्ट्वा बासब भूपेन साथ पूर्वेति नन्दिनः ।।

दत्तं तस्मै कण भूषणं रत्नकणिक सून्दरं ।।

तस्य रत्नस्य मूल्पंतु कोपिकर्तुं नश क्यते ।।

तम्मात्तस्य कोटि मूल्य मिति पूर्वसु कौशलात् ।।

एतादृशं कर्ण भूषं नस्य कर्णे व्याबथितं ।।

तस्य संज्ञः कोटि कर्ण रिति लोकैः प्रचारितं ।।

न्हापा छगू बासब नामक नगरे छम्ह सेन नामक कृषक अति धनाढ्य धार्मिक महाजन छम्हबु । थ्वयाज्या गंबलें गबलें समुन्द्र बृत्तियाना रत्नाकर समुन्द्रे व्यापार याः वनीगु । थ्वया छम्ह पूत्र दत पुण्य सेन । थ्वमचा अति सुलक्षण युक्तम्ह सौंदर्य शालीम्हख: । छन्हु थ्वखना थ्वदेशया राजा बासब अति प्रसन्न जुया थ्वेगु निंसि छजो तिसा रत्नया कुण्डल प्रदान यात । सौभाग्यबश जौहारी· तसँ थ्व कुण्डलया अनमोल थुकेया मूल्य छगू कोटी त्याखं तयातल । थ्वहे कारणं गुम्ह पुण्यसेन या छगू नाम "कोटी कर्ण,, नामं लोके प्रख्यात प्रचार जुल ।

कथंथें थ्व कोटी कर्णया जौभन जाया वसेंलि छन्हुया निने वौनं अति परिश्रमपूर्वक थःगु वृत्ति बुंज्या याना च्वंगु स्वया बौयात छगू खं थथे

विन्तियात । हे ! बुवा झीसं थ्व बुँ ज्या सनेगु लोगुनं मखु योग्यनं मजू ।

थ्व खँ न्यना बौम्हं छगू खँ थथे लिसः बिलः- । हे ! पूत्र शक्ति दयानं न्ह्यागुसां छगू वृत्ति मयासें बेरोजगारी .व अलसिजुया सुंमुक च्वने मज्यू । यदि छुंलाभ मयाःसा न्ह्यावकहे धन दुसां याकनं नाश जुया वनी ।

बौयागु थ्व खँ कोटी कणया मने दुहांवन । अवश्यं थ्व खँ जित न्यंकूगु खः जि सुंमुक च्वनेमते धा गु खः धका मनं विचार यात ।

छन्हुकोटि कर्ण गुगु रत्नाकार समुन्द्रे व्यापार वनेगु बिचार यानां बौ मांयाके विदा पववया तर मांवौपिसं संका व अमंगल वचन ल्हाना गुगु वनेगुलो वचन व स्वीकृति मव्यू गुगु वचन उलंघना याना थःत माक्क सामान व पासापिं जाना छन्हु छें तोता गमण जुयावन । कथथें नगर पर्वत मरूभूमि उलंघन याना गुगु रत्नाकर समुन्द्रे थ्यंकःवन । सौभाग्यवश गुगु थासे च्वना तत्कालंहे बनच व्यापारं अपालं धनरत्न लाभयाना सकलें पासापिं मुना थनं प्रस्थान जुया छें लिहां वयावं च्वन ।

थःगु लँलिना मरुभूमिववं संयोगबश छगू तस्सकं गौफय् वया लँतना ब्याक्क पासापिं छखे-लात थःयाकचा छखे लात । मने हतास व त्रासचाया गया च्वनाम्ह गधायात ब्वाके जंकेगु विचारं लँया वासना नँ तुतुं विस्तारं वना च्वंम्ह यात द या स्नास्ना याःगुलि व्वन गधा नरभस जुय। लःया प्यासज्वीका म्ये न्ह्यतु न्ह्यया स्येंस्यें फूफूं वयका न्यायेगु तपदिना बिल । अले थ्वगधा तोता थः न्यासेवन । व झंदकले मखुगुलँ लाःवन ।

कथंथें ब्याक्क पासापिं छें थ्यंकः वन गुह्मसेन महाजन यात मरुभूमियांलँ कोटिकर्ण तंगु व जूगु ब्याक्क खँ कन । सेन महाजनं काय् यागु आशनि-राश जुया काय्या नामं स्मृति यारूपे थःगु छगू वगीचाया दथ्वी तस्सकं वांलाक छगो देगः दय्कल । थुको थाय् थासे सालिक साहसन (संसः) तामापत्र शिलापत्रादि सकतां सिद्ध याना गुगु देवालयया ज्य ब्याक्क संपूर्णयात । थ्वयानागु पुण्यं काय याकनं लिथ्यनेमाः धैगु आशिका- कामना यात ।

उखे कोटिकर्ण छह्म लःया प्यासं लःमामां थःगु छगू कर्मगतिया प्रभावं गुगु कर्मभूमि (जन्मद्वारे) लाःवन । अपालं मनूतसें थःथःगु कर्मा

नुसार याना च्वंगु कर्म भुगतमान दर्शण जुल ।

थ्व यमद्वार गुजोगु थाय् धाःसा अपालं मनोरमता नं दु ह्मानं अति भयंकर व सुनसानगु छगू थाय् थ्व खः । गनं खवो सः गनं हासलं नगर थ्वया च्वन । छथाय छगू ढोका खने दत । थन छह्म पाले च्वना । थ्वअत्यन्त ग्यानापुगुह्म व कडाह्म तुतांज्वना ह्माउंक गुलिच्याक तगोक मिखाकना च्वम्ह थ्वंके स्वकःतक लःतोनेगु दैला ? धका न्यनानं थ्वं नों मबासेंलि प्यासं सह याये मफया दुने वना लः माः वना । छथाय् अपालं प्रेतणपि-खना गुजोंपि धाःसा मानुंक्केजक यागु पंजःथें तस्सकं गंसि तःधि प्वाः तगो, गःपःचोपु, कथुचीप्वा पि.छुं नये तोनेगु प्राप्तजूसां घुटुके फैथेंमच्वंपि जिथुमिके न्यना छुकारणं छुपापं छिपि थन लाःवल ह्मानं छिमिसें जित लःत्वके फुला ? थ्व खँया लिसः विल जिमि न्हापाया मनुष्य जन्मे थःके दुगु छुंचीज-खाली थमं वा थः परिवारंजक नया त्वना उपभोग याना । सुंपरया उपरे छुंनके. त्वंकेदान वियेगु मयानागुलिं थुगु कर्म भोग यायेमाःगुख । छित लःवियेफुगु मखु । लःत्वने मखंगु अपालं दँ दयेधुंकल । हे ! पुण्यमहेशः कोटि कर्ण छि याकनं

थनं कुशलपुर्वक छें लिहां हुँ ।

थगुखँ न्योगुलि थःल त्वनेगु प्यास लोमना वन । गुगु प्यास हटेजुया वन । थनं ह्मानं मेथाय् वना थुवले दिन फुना रात जुल । थुवले छगु विमान वल गुकी दिव्य सुंदरीपिं प्यम्ह मिसा तसें गुम्ह नारकी पुरुषनं तया थ्वनाप संसर्ग याना थ्वंगु घाले छगू माःगु उपचारादि व माःगु नके त्वंके यात । जितनं नके त्वंकेगु बिल नयात्वना । च्छि सुख पुर्वक दिन हन । जवरात फुसेंलि गुगु विमान व प्यम्ह मिसातनं अन्तर्धान जुयावन । अले थ्व प्यम्ह मिसाया सत्ताय् प्यम्ह हाकु च्यांकिपं ग्यानापुसे च्वंपि प्यम्ह खिचा वया न्याना छगू तस्सकं सास्ना विल । थ्वनं स्वया जित छगू आश्चर्य ताया जि थ्व पुरुष याके न्याना हे पुरुष ? छं छु कारणं थथे प्रत्येक राते सुख व प्रत्येक दिने सास्ना यायेमाःगु छु कारण छु पाप खः ह्मानं गुगु सास्ना-भोगं उद्धार जुयेगु छुं उपाय उपकार जि याये फुगु दःसा धा धका धागुया लिसःथ्व नारकी पुरुष थथे धाल हे पुण्यमहेशः छं जित म्हहे स्यूगुदु । की जि छगू परिचित व्यक्ति खःअपालं दँ दुगुखं मखु । जिन्हापायाजन्मे गुगु बासव नगरया नाय्याकूले

जन्म जुयाम्ह जिखः। न्हिन्हिथं गुगु व्यापारयायेगु त्यामे अपालं फै-दुगु स्याया ला मियेगु व्यापार याना जीविका याना च्वनागु बखते छम्ह पंडितया सद्उपदेश न्यंना गुगु सदुपदेशानुसार गुगु व्यापारया त्यामं वाहेक मेमेवले सुथ न्हापां तीर्थ स्नान देव स्नान गमणादि व वान्हि लिस्वनसें रात्रीया समय तक न्हिथं शील-नियमे-धर्मं कर्मे मन तया वया। गुकीया प्रभावं थुगु सुख भोग प्राप्तजुल। गुगु कुरोजगारया पाखे सास्ना भोग नये मा:गु खः। आः जित गुगु सास्ना भोगं उद्धार व उपकार याना वियेगु छिगु विचारदुसा जि थ्व वियागु वुखँ कना छकू ल्हाना जितजुया च्वंगु खँव्याक्कं जिमि कार्यपि जहानपित थ्वखँ कना छगू बोधयाना छगूमात्र उपाय दुगु थ्व याकाव्यु। गुगु जिगु व्यापार स्थानया छगू गलसिया के चीगो चागु लुया कलश छगो जि स्वथना तयागुदु, थ्व चीजाजगु नामं दान-प्रदान व तीर्थपिंद दान जिमि कार्यपिं व जहान पिंगु पाखे याना व्यूसा गुगु नारकी कस्तं उद्धार व रक्षाज्वीगु खनेदु।

थ्व वुखँ छकूनं नारके पुरुषया पा:खें न्यना थ:छं लिहां वन बले ल्हाना वियेगु छगू वचन व

कराल याना थनं प्रस्थान जुया वया।

हानंसेगु स्थासे वना थुबले दिन हे तिनि। छगू विमान वल। गुकीनारकी पुरूषनं तल थ्वनाप छम्ह दिव्य-सुंदरी मिसाछम्ह वया न्हिंछि अति सुखपुर्वक दिनहन। जव रात जुसेलि गुगु विमान व मिसा अन्तर्धान जुया वन। अले थ्व मिसाया सत्ताय् अति ग्यानापूम्ह व तंबिकम्ह न्हैनिछस्ह वल। थ्वगुम्ह पुरूषया म्हे तुतिंनसे क्ष्यों थ्वंक न्हयाँहि हिना क्षयोने न्ह्यपु नया कस्त विया च्वन। थ्व स्वया जित छगू आश्चर्य जुल। जि धया हे! पुरूष छं छुकारणं थथे प्रत्येक दिने सुख व प्रत्येक राते कस्त भोग यायेमा:गुया कारण छुखः हानं थ्व सास्नां उद्धार यायेगु छुं उपाय-उपकार दुसा धा धका धा:गुया लिस: थथे विल। हे! पुण्य महेश: छ जित म्हस्पू हे ज्वो कीजि छगू परिचित व्यक्ति छ:। अपाल द दुगु खँ मखू जि न्हापाया जन्मे वासव नगरया ब्राम्हण जि खः। न्हिंहि थ गु कूलं वोगु ब्राम्हण ज्या चलेयाना जीविका यान् च्वना। रात राते परस्त्री गमण जुला कुकंम यान् वया। गुगु ब्राम्हण कर्मं सुख व राते परस्त्रीगमण ज्यां कस्त भोग यायेमा:गुख। आ:जित थ्वसास्नां उद्धार

रक्षा यायेगु विचार दुसा हे ? पुण्य महेशः जिं थ्व वियागु वुख ज्वना जिमि काय् जाहन परिवार पित जित जुया च्वंगु व्याक्क खँकना बोध याना-छगूमात्र उपाय-उपकार ज्या थ्व छगू याका ब्यू । गुगु जिगु अग्नि शालायाक्के चीगोगु छगो लुंया कलश गारे यान् तयागु दु । थ्व चीज जिगु नामं दान-प्रदान व छगू तीर्थ-पिंडदान जिमि काय्-जाहानपिगु पाखें थ्व ज्या याका याना ब्यूसा गुगु नारकी कस्त उद्धार व रक्षा ज्वीगु खने दु ।

थ्व वुखँ छकूचा नारकी पुरुषया पाखें न्यना थःछें लिहां वने बले ल्हाना वियेगु छगू बचन-कराल याना-थनं प्रस्थान जुया वया । थथे गुम्ह कोटीकर्ण अपालं नारकीय तेगु नारकीय वेदना स्वया थमं म्हस्यूपिं निम्हसिगु वुखँन ज्वना छगू दैव संयोग गुगु कम भूमि उत्रेजुया-अपालं थाय्-थासे विस्तार याना गुगु बय्मागु लँलिना दँ १२ दसँली वल्ल तल्लं थःगु गुगु बगीचाय्-दँकातःगु देवालय थ्यकःवल । प्रत्येक उलिखित ताभापत्र शिलापत्रं थ्व खँ सील-खंकस-थ्वीकल थ्व थ गु नामं नव निर्मित वेगो व थःगु वेखवर गुलिं तंतःगु सासं, ह्रानं थःगु सति- क्रिया तंतःगु शालिक

इत्यादि छगू-छगू स्वया छगू थथे विचार यात-आ जि छँ वनेमज्यूगु व मत्योगु खने दत । थुकीं छँ वनेगु मन मयात ।

थनं प्रस्थान जुया उगु बखते-गन कात्यायण नामक तधंम्ह भिक्षु च्वना च्वंगु खः अनथ्यंकः वन । भिक्षुया धर्मोपदेश न्यना अति प्रशन्न जुल । भिक्षुया न्ह्योने थःगु जूगु व्याक्व खँ छगू न विन्तियाना छगू प्रव्रज्या न फवन ।

थ्व खेँ श्रीकात्यायण भिक्षु छगू खँ थथे आज्ञाजुल । हे ! महाश्रद्धालु कोटिकण ? जिमित बियातःगु नियम अनुसारं जि थौं छंत छकोलं प्रव्रज्या याये मज्यू । न्हापां छु समय तक उपासक नि जुयाच्वनेमाः । यदि छं वांलाक प्रबजित जुयेगु छगू अति इच्छाजुला छं मां-बौयाके छगू स्वीकृति कायेमागु दु । भिक्षा अन्न फवना हयमाः । आःछं गुगु ल्हाना हःगु बुखँ दुगु खः थ्व नं ल्हाना-कना वा, मां-बौ याके छगू स्वीकृति नं कयावा अले भिक्षु यायेगुज्या याये धका छगू खँ अन्हेयाना छ्वत ।

थःम्ह शास्ताया आज्ञा अनुसार व ल्हाना हःगु बुखँ ल्हाःवनेगु मन याना-गन-गुथाय्-सुयात

छु खँ गुगु खँ धाये मागु खः अन-अन थःवना धाः वन । माःम्हेसित माःगुखं धाःवन । परिचित निह्म नारकीय पुरूष पिसें लहाना हःगु दुखँ अनुसारतुं वाय काय्‌ जहान-परिवारपित ब्याकव खँकना बोध बिया-प्रमाण स्वरूपे ग रे याना तयातःगु गुगु सूवर्णया चीजनं नारकीयतेगु धापू थेंतुं दान प्रदान व तीर्थपिंड दान याका-याना गुगु नारकीय दुःख कस्त मुक्त व उद्धार याकल । हानं थःगु छें वना मां बौ यात प्रेम पुर्वक थःगु जूगु व्याकखँ विन्ति याना छगू स्वीकृति कायेगु र्निति थये छगू खँनं विन्ति यात । हे ववा ! छि आयुष्मान कात्यायण भिक्षु याके जिगु छगू प्रवज्या पवना । तर थ्व यायेत न्हापालाक छलपोल पिंगु छगू स्वीकृतिनि कयावा धका आज्ञा जुल । अंकि थ्व स्वीकृति छगू पवना चवना आशा याना अवश्यं जित स्वीकृति विया दी ।

थ्व खें कोटि कर्णया मांवौपिंसं स्वीकृति वीमखु । बरू जिमिगु कालांतरे प्रवजित जुयेगुली स्वीकृति दु धका आज्ञा जुल ।

थ्वहे आज्ञा व कात्यायण भिक्षुया उपदेश थें वौ मांपिंगु जीवनकाछि गुगु चिन्तामणि तीर्थ सेवा

व छगू महान उपासक जुया अपालं नियम ब्रत-दान पुण्य चले याना छुं समय लिपा मां बौं पिंगु स्वर्गा रोहन जुसेलि दुगु धन सम्पत्ति व्याकं मां-बौयानाम दान प्रदानयाना थःछम्हु आयुष्मान कात्यायण भिक्षुया अग्रे छगू प्रवज्या पवना छगू न्हुगु कोटि कर्ण नामक बिहार निर्माण याना थःगु जीवनकाछि भिक्षुजुया संसारया बंधनं रक्षा-उद्धार जुया निर्माण पद प्राप्त जुल । सुनां थ्व तीर्थ सेवा याई वैत नं थुजागु फल प्राप्त ज्वी ।

इति चिन्तामणि तीर्थ महात्म्य कथा

(१०)– प्रमोदतीर्थ (दानिगाः) महात्म्य कथा ।।

पूनं भगबानाहः- साधु श्रृणु महासत्व प्रमोदतीर्थ सत्कथां ।। पुण्य फला-दिकं सर्वे बक्ष्यामि सांप्रतं किलं ।। ततश्च यत्र शाग्मत्या रत्नावत्या समागमे ।। प्रमोदतीर्थ माख्यात रति प्रीति वश थर्द ।। तत्र

नागाधिपः पद्मो धवलो दिव्य सुंदरः ॥ दिव्यरत्न महाकान्ति फणा मण्डल भूषितः ॥ तत्र ये मानवा यावदेक विशति बासर ॥ स्नान दानादिकर्माणि कुर्थुः सर्वाणि पूर्ववत ॥

स्व शुक्ल द्वादस्यां वृषेपि गुरु वासरे ॥ प्रमोदतीर्थ विख्याते वाग्मत्यां यत्र संगमे ॥ ॥

हानं श्रीबुद्धभगवान धयादिज्यात हे ! साधु महासत्व हे मैत्रीय ! गुगु प्रसाद तीर्थयाभिगु कथा व गुकीया निश्चितगु पुण्य-फल-व्रत आदि व्याक जि कने त्यना न्यो । गुगु वाग्मति व रत्नावति सगमजूगु गुगु थाय् खः । थ्व रति प्रीति वशार्थ फलबीगु प्रमोदतीर्थ नामं प्रख्यात जुल । थनया वासींदा नागाधिप तुईसे अति बांलाम्ह पद्म नामक नाग खः । गुम्हेसिया फणा मण्डले दिव्य रत्नया

तिसां त्यूगुलि तेजवानम्ह थ्वखः । थन सु गुम्ह मनुखं नीछको स्नान व दानादि गुगु विधिथें व्याक कर्म काण्ड याये । थनया पर्वदिन वैशाख शुक्ल द्वादशी वृश्चिक संक्रान्ता गुरुवार थुलि योग चुलाई वले मेला दिन खः । गुगु वाग्म त नापं मेगु सगम जूगु गुगु थ से प्रमोद तीर्थ प्रख्यात जुल । न्हापा थ्व तीर्थ सेवाया प्रभाव सुसु रक्षा उद्धार जुल थ्व खं थये दु:-

न्हापा छम्ह प्रसिद्ध प्रतापि-शक्तिशाली दाना सूर दैत्यं छगू स्वर्गलोकया धन संपत्ति व ऐश्वर्य प्राप्त यायेगु कामना याना पाताललोकं थाहां वया मर्त्य लोके वल । कथंथें छम्हु नेपाल मंडलया गुगु तीर्थया समीपे थ्यंकः वल । गन च्वना पचाग्नितापि याना दँ क्विंन्द तक छगू दृढ त पयायात । थ्व तपस्यां स्वर्गया ईन्द्राशन सन । महाराज ईन्द्र तस्सकं ग्यात । थ्व तप भंगया लागी स्वम्ह अप्सरायात अन्हे याना छ्वत । स्वम्ह अपसरा तप स्थाने थ्यंका अनेक खतं तप भङ्ग यायेगु प्रयत्न यात असफल जुल । आखिरे गुगु ढुकूया धनसंपति हरण याःसा गुगु तप भङ्ग ज्वीला धैगु आशां थ्व धन संपत्ती हरण यानास्वत । तर थुकेनं तप भंग

मजू । थ्व तपस्या सफल जूगुया प्रभावं देंदें पत्ति नीप्यदँ तक स्वर्गया धनसंपत्ति मध्ये सछि ब्वे छग्व थःगुल्हाते लाकल । वल जफंति वा खुया कया हल । थुखतं लाभ याये गुलो दैत्य राजया कलाः कांतीया विरोध दु । तर थ्वखें थ्व अतिलोभिम्ह गुम्ह दैत्यराजं खँ मन्यो । दुगुब्याक लाभ धन संपत्ति छगु अगम्व व अगाढगु छकू ढुकू कोथाय् गुप्तं थुला (स्वथना) तल । थ्व धन छुं परया निंति व थःगु निंति उपभोग नं मयाः । छन्हु हद थ्यसेंलि स्वर्गया पाः जूगु व हरण जूगु गुगु धन संपत्ति ईन्द्रमहाराजं चाल । थ्वया वारे गुगु सभाय् छगू खनंजुल । छम्हु गुम्ह म्ह छम्ह मिखा दुम्ह अर्थात द्वछिगो मिखा दुम्ह देवराज ईन्द्रं छगू ध्यान विचार सीका खंका थ्वीका थ्व दैत्यया पाखें धन हरण यानाहयेगुछगू ग्वसा ग्वया छगू सरलगु उपाय ल्वीकल । थ्व ज्या यायेगु कारणे गुम्ह कर्कोटक नागराजा यात सःता छगू खँ थथे धाल । हे ! कर्कोटक नागराजा छिसं गुम्ह अति लोभि दाना सूर दैत्यं जिगु गुगु छुं धन संपत्ति हरण याना गुप्तं गन गुगु कोथाय स्वोथना तःगुखः । थन वना थ्व धन संपत्ति दक्व मध्ये प्यव्वे स्वव्व गुगु नदि

द्वारा प्रवाह याना व्यु । प्यव्वे छग्व छित का । छगु गुगु निवास छें यंकोधका छगू आज्ञा जुल ।

थ्व देवराज ईन्द्रया आज्ञायात न्यना पालन याना थ्वहे आज्ञा अनुसार ज्या यायेगु छगू वचन विया छन्हु थ्वज्या यायेगु कामना याना थ्व कर्कोटक नागराजा थःपरिवार व गणपिन्त सःता थ्व खंल्हाना गुगु गुप्त कोथाय् प्रवेश जुया गुगु स्वोथना तःगु धन संपत्तिया द्वे दुव्वाना लःदु चवाना गुगु नदि द्वारा प्रवाह यानावं चवन । थुखेया खँ थुलि ।

दान दानव रत्नानि हृत्वाक्षिप्तानि का द्रवैः ॥

तानि प्रावाहय द्यस्माद्रत्न वतोति संज्ञिता ॥

तदारभ्य तस्या नद्या रत्ना वतिति सज्ञा वभूव ॥

येतत् संगमे वाणी वत्यास्तीर्थो व भूत् ॥

प्रमोद नामा प्रामोदव तृ त्वांच्चा प्रमोदक तृत्वाच्च ॥

गुकि दानसूर दैत्यंयागु रत्न हरण याना नागगणपिसं च्वीके हःया निति रत्नावती धयाग नाम जुया च्वन । उलसंनसें गुगु नदिया नाम रत्नावती जूगुखः । गुगु नदि व वाग्मती संगम जूगु थाय् थ्व प्रमोदतीर्थ जुल । प्रमोद धाःगु छुधाःसा गुगु हर्ष व विहर्ष निगुया नाम प्रमोद जुल ।

हानं मेगु छगु थ्व तीर्थप्रति प्रशंसा व निंदा याःगु पाखें फल भोग याःगु कथा कने त्यों ।

न्हापाया छगु समये कपिलप नगरयाम्ह लौकिक नामक नास्तिक-चतुरताकिक पंडित छम्ह दु । थ्व न्हिथं अपाल सःम्पूर्ण पंडित गर्णायित छगू तर्क विद्यां बुका थःजक देथ्य लाका च्वन । थ्व राजायानं प्रिय पात्र जुयाच्वन । थ्व खबर न्यना सीका उगु बखते मेगु देशं छम्ह छगू विद्या सागर उपाधि विभूषितम्ह आस्तिक तार्थिक पंडित छम्ह थ्वँथाय् नापलाः वया छगू संबन्ध संपर्क जुल ।

छम्ह निम्हसियां छगू तस्सकंवाद विवाद जुगुली । न्हागु निसाफया विचार मयासें थःमनूया

पक्षकया अपाल मनूतसें तीर्थिक यात अपमान यात ।

छम्हु तीर्थिक पंडित राजाया थाय् वना छगूखँ थथें विन्ति यात-हे महाराज ! जि तीर्थ यात्रीखः अकि जि नेपाल मंडलया तीर्थे चाह्यू वने मन यानाच्वना । यदि जिलिसे ताकिकया छु वाद विवाद यायेगु ईच्छायाःसा जिथाय् वा अन हे तीर्थ साक्षि तया खँल्हाये । प्रतक्ष व साक्षि मदु थाय् थ्व नास्तिक-ताकिक-पडित नाप बाद विवाद यायायेगु व्यर्थखः छाय् धाःसाः-

सदुच्च फल माप्नोति काकः पक्षविवर्द्धनः ॥ हरिः पक्ष निहीतोसौ तरू मूले वसी दति ॥

प्पू दुहा कोनं सिमाया च्वकासं च्वंगु फल खानानं, पपू मदुह्म माकः सिमाया मूले दुःखताया च्वनी ।

थ्वयाःखँ राजांन्यना ज्यू छंधाथेतु जि धयाविधका आज्ञाजुल । ख पा राजाया थाय् वोह्म गुह्म तार्किक पंडित य त थ्व खँन्याकल । थ्वखँ

न्ह्यनाकथं गन तीर्थिक च्वना च्वंगु खः अन थ्यंकः वन । छन्हु प्रमोद तीर्थे च्वना छगू वाद विवाद यात । अनेक वाद विबाद यानापंतु तार्किकं थ्व तीर्थे प्रति छगू निंदा व तीर्थिक प्रशंसा न यात गुलि दिनतक थ्व वाद विबाद जुयावं च्वन । थ्वहे तोरं अकस्मात निह्म छगू हृदिरोग जुया अकाल मृत्यु जुयावन । प्यन्हु न्हापा तार्किक व प्यन्हुलीपा तीर्थिक थ्वहे तीर्थेतुं स्वर्गीय जुल । तीर्थे मृत्युया प्रभावं गुह्म तार्किक जन्म जूथाय् तोल्वे व पक्षबात दुह्म कपिल देशया राजा जुया जन्म जुल । गुम्ह तीर्थिकमं अनतुं शास्त्र बिद्यागुण संपन्नह्म-योग्यपुरुष जुया राजाया छह्म नियुक्ति मंत्री-रःजशासन चलेयाईम्हजुया जन्मजुल । छन्हु राजायात रोगं गो त्वीकुवले नं मंत्रीं माःगुउपचार याना रोग शांत यानाबिल । अन्त्ये छन्हु गुम्हराजा मृत्युजुया वन । स्वर्ग भूवनया शताभि राम देब पूत्र जुया जन्म काःवन । राजा मदुयानं दञ्जि दंतक गुम्ह मंत्री राज्या सुशासन चलेयाना छन्हु छम्ह योग्य युबराज यात राज्याभिषेकाबि ज्या पूर्ण याना थः तपोवन वन । गुम्ह मंत्री थःगु जीबनकाछि तीर्थ प्रति प्रशंसा याना स्वर्गीय जुसेंलि । स्वर्ग भूवने छम्ह

तीर्थ भिराम देब पूत्र जुया देवतापिनिनं मान्य वानम्ह गुरू जुया जन्म जुल । सुना थ्वतीथ सेवा याई वेतनं थथे हे तुं फल प्राप्त ज्वी ।

ईति प्रमोदतीर्थ महात्म्य कथा ।

११- सुलक्षणतीर्थ [भाजंगाः] महात्म्य कथा

पुन भगवानाहः- श्रुणुसाधु महासत्व सुलक्षण तीर्थ स्यकथा ।। पुण्य फलादिकं सर्व बक्ष्याति सर्व बोधने ।। ततश्च यज्ञ बाग्मत्या चारू मत्यासमागमे ।। तत्सुलक्षण माख्यातं श्रीतेजो भाग्य संपदं तत्र नागो महापद्मोंति धवलो दिव्य सूंदरः ।। दिव्यरत्न प्रभा श्रीमत्फणा मण्डल मण्डितः ।। ज्येष्ट शुल्केपि द्वादश्यां मिथुने बुधवा सरे ।। तीर्थ सुलक्षणे चापि स्नानं चापि प्रकल्प

घेत् ।। तत्र येमानवा याबदेक बिंशति वासरं ।। स्नान दान-जप ध्यानं कुर्यु यज्ञं पुर्ववत् ।।

हानं श्रीबुद्ध भगबान धया बिज्यात हे साधु ? महासत्व हे मैत्रीय ? गुगु सुलक्षण तीर्थया कथा जि कने बांलाक न्यों । गुकीया पुण्य फल ईत्यादि व्यावकं कने सकलें बोधया निंति । गुगु बाग्मति व चारूमति संगम जूगु गुगु थाय खः थ्व श्री तेज व भाग्य प्रदायक सुलक्षण तीर्थ नामं प्रख्यात जुल । थन या वासींना नागाधिप अतितुईसे च्वंम्ह महापद्म नामक नाग खः । दिब्य रत्नया तिसां शोभायुक्त प्रभा व फणा मण्डल जुया च्वंम्ह थ्व खः । थनया पवदिन ज्येष्ठ शुक्ल द्वादशी मिथुन संक्रान्ति बुध-बार थुलि योग चूलाई बले मेला दिन खः । थ्व दिने सुलक्षण तीर्थे स्नान यायेगु कलपना याये । सुं गुम्ह मनुखं नीछको स्नान-दान- जप-ध्यान-यज्ञ च्वेथेंतुं याये । थ्व तीर्थ सेवाया प्रभावं न्हापा सुसु रक्षा उद्धार जुल थ्व खँ थथे दु ।

म्हापाअति बिशाल व उज्वलगु छगू गोडाख देशया सुलक्षण राजाया राज्यकाले छगू कुस नगरे

राजाया छम्ह अमात्य-मंत्रीया छम्ह, सार्थवाहया छम्ह- अलक्षण व अति बिरूपति-छन्हुया दिने-छगु हे लग्ने स्वम्हसिया स्वम्ह काय् मचात जन्म जुल ।

संयोगवश थुपिं जन्म जुसें नसें थु मगु प्रभ व थ्व देशे अमंगल व अलक्षण थिया न्हापा मजू-खतं अनेक उपद्रव व दुर्घतना ग्रस्तजुल । गुपिं मचा तेगुवाखें थथेजूगुखः धका अपासिनं भापल । थ्वहे मनोभावनां गुलि २ मनूते थ्व देशतोता मेगु देशे च्वंवन । थ्वहे शंका गुपिं मचाते मां-बौ पिनि न्हिथ लज्जा-घंडा ताप कया गुलि वर्षतक मचातेत सागु हेर चार व प्रतिपाल यानावं च्वन ।

छन्हु सार्यवाहं थःकाय् बचाधिकगु स्वया मेगि माछि बंजावलाय तया गुगु रत्नाकर व्यापारे थ्व मचायातनं छ्वया बिल । छें पिहां वना गमण जुया च्वं लंयाविचे थ्यवले छन्हु गुपिं वजातसें छगू कुबिचार व कुभावना खतं थथे विचारयात गवले-तक अलक्षणम्ह साहुमचा क्रीनाप दै अवले तक झीत मंगल ज्वीमखु अकि क्रीसं थ्वैत तोते माल धैगु विचार याना छगू ग्वसाग्वया वासे रातया त्यामे न्ह्योवेका च्वंम्ह मचा याकचा यात तोता थपिं व्याक लँलिना गमण जुयावन ।

जब साहु मचाया न्ह्योलं चायका सोबले वंजा पासापिं सुंमदु । तचोगु धंडाताप कया खों खों वंजात माल गनं ल्वीके नाप लाय् मफत । वनेगु लं मसोका अपालं दुःख कस्तपूर्वक लेंहुगु प्राप्त जूगु फलमूल खाना व पवना नंनं लं मांमां ववं च्वंम्ह संयोगवश नेपाल मंडलया गुगु तीर्थया समीपे त्वाःकथ्यक वल । छुं दिन तक तीर्थवासी जुया जीवन निर्वाहा यात । छन्हु छम्ह सदुपदेश कया आज्ञाअनुसार छगू शिक्षा कया नित्य छगू वासः व विधिपुर्वक स्नानादियाना दँर्छिनिदंतक दृढ तपश्या यात । थ्व तपस्या सफलया प्रभावं गुगु दया च्वंगु अलक्षणव विरूप क्रमथें नाश जुया छगू सुलक्षण युक्त दिव्य शरीर जुयावल । गुजोगु दिव्य शरीर धाःसाः–

स्निग्ध कुंचित केशोसौ स्वर्णपत्र
ललाटकः ।
धनु भुपपद्म पत्राक्ष स्तिल नाशः
पाश कणकः ॥
आदर्शगण्डः सिंहहनु विम्वोष्ठो

हिंगुलि जिव्हकः ।
कुन्द दन्तः पिकरवः सुश्वासाः
कंवुक श्वरः ॥
कपातो रोजानु वाहुर्भेक कुक्षिर्न्हदः
नाभिकः ।
समजानुर्हस्ति हस्तोरूः पचांगुल
लिङ्ग धृकः ॥
मृग जंघो वद्धगुल्फो हमांगुलिः
कला नखः ।
कूर्मपादः स्वस्ति पादःशाल प्राश्रुर्ग
जगामिकः ॥
दक्षिणा वर्त्त रोमांकः स्वर्ण वणः
सुका मलः ।
द्वात्रिश ल्लक्षधर सुलक्षणा भिधो–
बभौः ॥

स्वीनिताप्रकारया सुलक्षण युक्त दिव्य शरीर थथे खः (१) मसिनगु कुलि चिगु सं (२) लुं पाताथें चकंगु कपाः (३) धनुक वांगु मिखा फुसि (४) पत्पे स्वांयाहः थें वांला २ चिगु मिखा (५) हातोवुं स्वाथें छाईवे च्वंगु न्हाय् (६) पासथें जाःगु न्हायपं (७) न्हैकं थें विकूसे च्वंगु न्यताः (८) सिजय थें जाःगु न्हकु (९) धालपति स्वाँथें ह्याउँगु म्हुतुसि (१०) ह्याउँसे च्वंगु म्ये (११) दाफ स्वाँथें तुईसे च्वंगु वा (१२) कोकिल फ्ंगःयाथें जागु स्वर (१३) सुंवास सासः (१४) स्वत लूगुगःपः (१५) तफाःगु छाति (१६) पुलिथ्यंगु लाहाः (१७) क्यांयाथें जा.गुज (१८) दहंथे गावंगु त्यफू (१९) सम्मगु पुलि (२०) किसिया लाहाथें जागु खपा (२१) न्यालँगुहाःगु लिग (२२) चलायाथें जाःगु त्वाना (२३) सेले जुगु गोचा (२४) हेंयाथें जाल दुगु पतिचा (२५) ह्याउँसे दोंजागु लुसि (२६) कापल्येयाथें छपांगु पाली (२७) स्वस्ति चिन्ह दुगु पालीतः (२८) धुंसिथांथें प्यंवोगु उच्च म्ह (२९) किसिवनीगुथें जाःगु हिंडाई (३०) जवं तुगु स-चितिस (३१) लुंयावर्ण (३२) कोमल शरीर ।

थ्व तीर्थ सेवा व तपस्यायाके थःत छगू न्हुंगु सुलक्षण व दिव्य शरीर प्राप्त जूगुलि थ्व पुरुषया मने तस्सकं हर्षजुल । धुगु बखते हान छगू आकाश वाणीजुल । हे सुलक्षण पुरुष छगु ज्या व कामना पूर्ण जुल । आः छ थ गु छें याकनं लिहां हुँ छंगु ज्याया अनुकरण याना सुंगुम्ह सें थथेहेतुं यायेगु ईच्छा याःसा इमितनं अथेहेतुं उद्धार यायेगुली उपदेशब्यु धका छगू आज्ञा जुल । थ्वहे आज्ञा यात पालन याना छम्ह क्रमथें थ.गुछें थ्यंक वन । थ गु जुगु ब्याक खँ मां बौ यात विन्ति याना पत्यार मजुपि मां बौ पित पत्यार व बोध यात । थ्वखँ राजाया थाय् वना राजायागु छगु विचार व धन्य-वादनं काल । हानं राजां छग् वचन विल । हे सुलक्षण पुरुष ? गुम्ह जिमि काय् व मंत्रीया काय् नं छथें विरूप व अलक्षण जुया च्वंपित गुगु तीर्थे यंका यायेमाःगू शिक्षा उपदेश ब्यू । जिछंत लःल्हा-ये । छं यकी । थ्व आज्ञा थें गुंपि निम्हपासा अल क्षण पुरुष पित ब्वना हया माःगु शिक्षा उपदेश बिया गुगु तीर्थे तपस्या द याकेत यंन । थनं सहाय विल । थ्व सुलक्षण पुरुषया शिक्षा उपदेश तुसार तुं गुंपि निम्ह विरूप व अलक्षण पुरुष पिसं गुयाय

तक थ्व गु ज्या सफल मजुल उथाय् तक वृद्ध तपस्या यात । छुं काल लिपा थ्व गु: ज्या सफल याना गुगु विरूप व अलक्षण नाश याना छुन्हु छें लिहां वया हर्षपूर्वक विनहन ।

थ्व थें स्वयम्हु अलक्षण पुरुष पिल रूपा वहार याना ल्युगुलि उबलि निरिं थ्व तीर्थया नाम सुलक्षण नाम प्रसिद्ध जुल । दिव्य शरीर ल्युगुलि चाहमती नामं प्रसिद्ध व प्रख्यात जुल । थुगु थ्व तीर्थ सेवा याई थ्वैलनं थथेंतुं फल प्राप्त ज्वी ।।

इति सुलक्षण तीर्थ महात्म्यकथा ।।

(१२) — जयतीर्थ (न्यखुङ) महात्म्यकथा

पुनर्भगवानाह:- शृणुसाधु प्रवक्ष्यामि जय तीर्थस्यापि स्तरात् ।। पुण्य फलादिक सर्वं वक्ष्यामि सर्वं बोधने ।। ततश्च यत्र वाग्मत्या प्रभावत्या समागमे ।। जय तीर्थं स माख्यातं सर्वशत्रु भयान्तकृत् ।।

तत्र नागाधिप शुक्ल: श्री कान्ति दिव्य सुंदर ।। दिव्यरत्न प्रभा श्रीमत्फणा मण्डल मण्डित: ।। तत्र पे मानवा याव वैक विशति वासरं ।। स्नान यज्ञादि कर्माणि कर्युं सर्वाणि पूर्ववत् ।। आषाढ शुक्ल त्रयोदश्यां कर्कटे सोमवासरे ।। जय तीर्थे विशेषेण स्नानं कुर्याच्च तद्दिने ।।

हान श्रीबुद्ध भगवानं थथ्या विज्याःल हे साधु हे मैत्रेय ? गुगु जयतीर्थया कथा विस्तार पूर्वक जि कने त्यो । थुकीया पुण्य फलादि दकोबक कनि स्यना सकलें बोध याये गु लिलि गुगु वाग्मति व प्रभावति संगम जुगु गुगु थाय् खः थ्व थ्याक शत्रुया भय हरण याइगु जयतीर्थ नाम प्रख्यात जुल । थनया वासीदा नागाधिप शुक्ल दिव्य सुंदरम्ह श्री कान्त नामक नाग खः । दिव्यरत्नया शिरा फणाय्

त्यूगुंलि शोभायुक्त प्रभा मण्डल जुया च्वंम्ह थ्वखः । थनया पर्वदिन आषाढ शुल्कया त्रयोदशी कर्कट संक्रान्ति सोमवार थुलि यनि चूलाई वले मेला दिन खः । थ्व दिने प्रख्यातगु जयतीर्थे स्नान यज्ञादि कर्म काण्ड याये । थन सुंगुम्ह मनूखं नीछको स्नानादि च्वेया विधिथें कर्म काण्डयाये । थ्व तीर्थ सेवाया प्रभाव न्हापा सुसु रक्षा उद्धार जुल थ्व खँ थथे दु ।

न्हापा प्रसिद्ध शक्तिशाली दानासूर दैत्यराज यागु गुगु प्रमोद तीथया च्वेयागु कथायां लिपा छन्हु थःगु ढुकुतो स्वथना तःगु धन नाशजूगुया दिक्क व शोक थःकलानाप संगत मरूगू या वारे निम्ह त्यपूया वरावर कचमच न छन्हु ल्वापु जुल ।

दैत्यराजया कला शांती दैत्यनीनं थःभात नाप विरोध जूगुंलि भातया न्ह्योने च्वना च्वनेगु छगू तचोतं कताक्ष ज्वीगु आसकां छगू विरहपूवक गुगु छथाय् च्वनेगु विचार याना छन्हु थःगु छें तोता पिहांवन ।

अनेक थाय् थासे देवस्थान चाहिला गुगु फुल्लोव पर्वते विराज श्री वसुंधरादेवीया दर्शण याना गुगु कछपाल पर्वत याके लीपा भाबी तीर्थ

ज्वीथाय थ्यंक बल । थन च्वना हे ? प्रभू जित याकनं संतान व भात नाप सदां छगू मेलमिलाप व सुखपूर्वक दिन हने फय्‌मा धका छगू आशिका कामना याना तचोतं देवीया पुकार- आराधना याना छगू दृढ तपस्या यात ।

तद्दां कश्चिद्दिन गते फुल्लोगिरि सुसंस्थितः ॥
वसुंधरा प्रशनेन स्वहस्ते स्थापित घटात् ॥
देवीवल प्रशादेन प्रचाहित प्रभावती ॥
ततो स्तर प्रवाहित्वा यत स्थाने स्थितऽसुरा ।
तत्र प्रभावता गंगा संगमश्च भव ततः ॥
पूत्री फलऽसुरा प्राप्तं वसुं धरा

प्रशादतः ॥

पुत्रो लक्ष्मी सम प्राप्ता सुरा हर्षेण

संस्थित ॥

प्रभावती संगमायात वाग्मती तत्र

संनिधौं ।

तस्मिन् काले जयतीर्थ नाम्ना

प्रख्याततिता ॥

गुम्ह कांतीदैत्यनीनं गुगु तपस्याया गु अपालं समय वने धुंकुसेंलि छन्हु गुगु फुल्लोचो पर्वते बिराज जुया बिज्याम्ह श्री वसूधरादेवी प्रशन्न जुया रूप दर्शण व थःगु ल्हाते च्वंगु कलशया लँखं लुना जल हायेका प्रभावती गंगाया नामं छगू नदि उत्तर प्रवाहजुया गुगु थासे असुर कांती दैत्यनीनं तप याना च्वंथासे नदी प्रवाह जुया वल । हानं श्री देबीया प्रशादं प्रशन्नं थथे छगू आज्ञानं जुल । हे ? भक्ति कांनी दैत्यनी ? आवलि छ सौंभाग्यवत व भाग्यनानीनं ज्वी पूत्री छम्हनं दैगु जुल ।

थ्व आज्ञा न्यना कांती दैत्यनी अति हर्षमान

जुल । गुगु आज्ञाथें यदि आः जित लक्ष्मी समानम्ह पुत्रीछम्ह दैगु जुल धका मनं निश्चय याना थ्वतीर्थे तुं छुं दिनतक्क तपयानं्वं च्वन । थुबले नसें प्रभावती संगमगु गुगु वाग्मतीया सनिक हगु गुगु छगू थ य् यात जयतीर्थया नाम प्रख्यात व प्रसिद्ध जुल । छन्हु गुम्ह दानासूर दैत्वराजं थ कलाः यात छगू वर व संतान प्राप्त ज्वीगुया खूश खबर न्यना सोका अभियान त्याग याना गन थःकला च्वना च्वंगुखः अन थ्यंक वन । निम्ह सियाँ परस्पर छगु दुगु भूल यात सहन यापी छगु तचोगु प्रेम प्रीत जुल । निम्ह मेल जुया छन्हु थःगु छें लिहांवन ।

छुं समय लिपा छन्हु छम्ह पूत्री नं जन्म जुल । थ्वैत उक्त नबिया नाम अनुकरण याना प्रभावतिसया नामाकरण याना तल । थःगु जीवन भर सुखं जीवनहना छन्हु स्वर्गारोहन जुया वन ।

हाग मेम्ह बल दैत्य छम्हसे नं थ्व तीर्थ सेवा व तपस्या यागुया प्रभावं ब्याक्दुपिं थ्व शत्रु तेत मथंन याना अजेय अदूताय चौर जुया स्वंगु लोकयां अधिपतिजुया वन । सुनां थ्व तीर्थ सेवा याई वैत नं थुजोगुहेतुं फल प्राप्त ज्वी ।

॥ इति जयतीर्थ व नेपाल द्वादशतीर्थ महात्म्य कथा ॥

नेपाल द्वादशतीर्थ स्नानया विधि सामान

१-पुण्यतीर्थ -वाग्मति-अमोघफल दायनी संगम तक्षक नाग, ह्याउँ वर्ण, फना ५, पिडपात्र-जलघट दान, प्रज्ञापारमिता पाठ, ब्रम्हायणी पीठ, द्वाफोस्वानं स्नान, माणिक दक्षिणा, अद: (अधासे) पालन, श्रीखण्ड-धूप, कस्ति भोग ।

२-शान्ततीर्थ-वाग्मति- मारदायनी संगम सोम शिखि नाग, तुयवर्ण, फना ३, पंचविहि दान, गन्धव्यूह-पाठ गुह्यश्वरी पीठ, धालेपतिस्वाँन स्नान, हिरा-शख-दक्षिणा, गोवर-पालन श्रीखण्ड धूप, साख भोग ।

३-शकरतीर्थ वाग्मति-मणिरोहिनी-संगम, शखपाल नाग, ह्मासुवर्ण, फना ९, चन्द्रमा-दान, दशभुमीश्वर-पाठ, चामुण्डा सिकवहि-पीठ, लवंजिफोस्वांनं स्नान, लाबत-दक्षिणा, गोपुत्र वा धाले पालन, कुंकुम वा कपू धूप, प्रियगु भोग ।

४-राजतीर्थ वाग्मति-राज मंजरी संगम, सुरूप नाग, तुयवर्ण, फना ३, +बैवद्य* कुशालाकां-दान, सभाधिराज पाठ, + वाराहि धंतिल * पचलिभैरव पीठ, ईताथिताचां स्वान, गौर दक्षिणा, तुलसि वा सादुरु-पालन, सिल्हाय्-धूप, पुवाजाकि वा घ्यो भोग ।

५-मनोरथतीर्थ केशावति-विमलावति संगम, कुलिक नाग, छिरिविरी वर्ण, फना १३, + वस्त्र * पिण्ड पात्र, दान-लङ्कावतार पाठ, मनमंज् पीठ, नस्वा स्नान, कर्कटन दक्षिणा, कस्ति पालन, गुगुल धूप, कस्ति वा घ्यो: भोग ।

६-निर्मलतीर्थ केशावति-कुसुमाबति संगम, पलाल नाम, ह्मासुवर्ण, फना ३, + सफू ? वह चक-दान, सद्धर्म

पुण्डरीका पाठ, ईन्द्रायणी स्तुती पीठ, कलिहस्वान स्नान, पुष्पराज दक्षिणा, साध्यों पालन, सुगन्धवाल धूप, ताय वा घ्यो-भोग ।

७-निधानतीर्थ, केशावति-सुवर्णावति संगम, नन्द उपनन्द नाग, ह्याउँ-वर्ण, फना ३, +अष्ट घातु * धान्य-सुवर्ण दान, तथागतगुह्यका पाठ, चामुण्डा कगपीठ, सिन्हायू स्वाँ स्नान, मरकट माणि-दक्षिणा, सादुरू पालन, कुंकुमं वा श्रीखण्ड धूप, साख वा ताय् भोग ।

८-ज्ञानतीर्थ - केशावति - पापनाशिनी सगम, वासुकि नाग, तुयुवर्ण, फना ९, +पञ्चरत्न * वसुजा-दान, ललित विस्तर पाठ, वाराह तर्केश्वरी पीठ, (तुयुगुतू) सितुनं स्नान, भिन्पु दक्षिणा, फल फुल पालन, रूप, केशर वा श्रीखण्ड धूप घी भोग ।

९-चिन्तामणितीर्थ-बाग्मति - केशाबति सगम, वरुण नाग, तुयुवर्ण, फना ९, नवरत्न दान +पचलि* नं अजिमां-पीठ, सूवर्ण प्रभापाठ, पचसुगन्ध स्नान, हिरा-दक्षिणा, घ्यो पालन, सुगन्ध बाल धूप, घ्यो वा कस्ति भोग ।

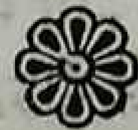
१०-प्रमोदतीर्थ - वाग्मति - रत्नावति सगम, पद्म नाग, तुयु वर्ण ३,+ पन्चपक्काय मन्हि-*शय्यादान-दान, परिक्षा पाठ, ईन्द्रायणी ह्योगल पीठ, + चवस्वां (पचसुगन्ध) *प्लेस्वां नं स्नान, हेरा-दक्षिणा, अम्ब (ह्मामो) पालन, बाल (नखि) धूप, साख: भोग ।

११-सुलक्षणतीर्थ- वाग्मति- चारूमति संगम, महापद्मे नाग, तुयुबर्ण, फना १३,+ शन्न दान * आत्मबिम्ब दान, बिश्णुबी भाजंगा पीठ, करणव्यूह पाठ, + पञ्च

द्रव्य * धवस्वां (कपूसिन्हायुस्वां) नं स्नान. बस्त्र दक्षिणा, फलफुल पालन, श्रीखण्ड वा कूशहा धूप, दुरु भोग ।

१२–जयतीर्थ- वाग्मति - प्रभावति संगम, श्रीकां(नाग, तुयुवर्ण, फना ७, + शय्या (जलघर) दान* ईन्द्रा बस्त्र–दान, ब्रह्मायणी नेखुह्व पीठ, + श्रीखण्ड (जीस्वां)* सर्वोसधि नं स्नान, करूणापुण्डरीका पाठ, कर्कटन वा स्फ- रिक–दक्षिणा, घाले पालन, श्रीखण्ड वा कस्तुरी धुप, तुयु हामो भोग ।

विशेष सुचना:- + ध्व चिन्हांकित यलपाखेयागु खः। * ध्व चिन्हांकित यें पाखेयागु खः। उल्लिखितक्रमे गूगू मत भेददुगुलीजक चिन्हांकित याना बियागु दु। पालं धयागुली गुगु चीज न्हापां छकूचा नयेगु चलन दु। यें न्हाबलें न्हापा लाक प्रर्धसिजक नया पालंयाई, मेमेगु छु नया पालंयायेगु चलन मदु। प्रर्कि उक्त क्रमेनं पालनसें धुप भोगादि ब्याक्क ध्व यल यागु खः।

अनुबादकया प्रकाशित सफूः–

१)	नेपाल भाषाया मूलंपु	१२५
२)	मूलँपुया तँसा	१४०
३)	छु पर्याय बाची कोष	१६०
४)	स्वपु जातक	१७५
५)	ऐतिहासिकया छु वर्णन	१२५
६)	शब्द रचना अलङ्कार	१८०
७)	संक्षिप्त अवदान व बुद्ध जीवनी कथा	११२५
८)	नेपाल द्वादश तीर्थ महात्म्य कथा	११२५

अनुवादकया प्रकाशन सफू

१) संस्कृत बौद्ध साहित्यया धलः

२) सरल नेपाल ऐतिहासिक कथा

मुद्रक–मच्छिन्द्र प्रिन्टिङ्ग प्रेस, ललितपुर, फोन ५–२६५०८